

Jules Massenet (1842–1912)

Werther

Drame lyrique o čtyřech jednáních a pěti obrazech z roku 1892

Libreto Édouard Blau, Paul Milliet & Georges Hartmann

podle románu *Utrpení mladého Werthera* od Johanna Wolfganga von Goethe

HUDEBNÍ NASTUDOVÁNÍ	ROBERT JINDRA
DIRIGENT	ROBERT JINDRA, JAN ŠRUBAŘ
REŽIE	JIŘÍ NEKVASIL
SCÉNA	DAVID BAZIKA
KOSTÝMY	MARIE BLAŽKOVÁ
POHYBOVÁ SPOLUPRÁCE	IGOR VEJSADA
DRAMATURGIE	DANIEL JÄGER

Osoby a obsazení:

WERTHER	Steven Harrison / Luciano Mastro
ALBERT	Aleš Jeniš / Jakub Kettner
LE BAILLI (Správce)	Martin Gurbal / Bogdan Kurowski
SCHMIDT	Václav Morys / Martin Šrejma
JOHANN	David Szendiuch / Václav Živný
BRÜHLMANN	Tomáš Bártla / Rudolf Medňanský
CHARLOTTE	Jana Sýkorová / Zuzana Šveda
SOPHIE	Agnieszka Bochenek-Osiecka / Barbora Perná
KÄTCHEN	Elena Egorová / Andrea Jurčíková

Děti:

FRITZ	Barbora Morysová* / Jan Dunděra*
MAX	Jakub Jendřejek* / Patrik Ožana*
HANS	Magdaléna Ploskonková* / Anna Crhová*
KARL	Marie Schestágová* / Veronika Dohnalová*
GRETEL	Veronika Fuknová* / Tereza Vašutová*
CLARA	Dominika Štefková* / Anika Kuncová*

Dále účinkuje orchestr opery NDM – koncertní mistři Vladimír Liberda, Petr Kupka – a Operní studio NDM pod vedením Lenky Živocké.

Opera je nastudována ve francouzském originále s českými titulky.

*členové Operního studia NDM

Asistent dirigenta	Petr Lichnovský
Asistenti režiséra	Bohuslava Kráčmarová, Michal Muntág
Vedoucí hudební přípravy	Jana Hajková-Foldinová
Hudební příprava	Ivana Hotárková, Jozef Katrák, Petr Lichnovský
Inspicienti	Bohuslava Kráčmarová, Michal Muntág
Text sleduje	Hana Navrátilová
České titulky	Daniel Jäger
Obsluha titulků	Jarmila Šebková
Technický šéf	Stanislav Muntág
Šéf výpravy	David Bazika
Vedoucí umělecko-dekoračních dílen	Barbora Macháčová
Vedoucí výroby kostýmů	Eva Janáková
Jevištní mistři	Jan Benek, Antonín Krajíček
Mistr osvětlení	Radko Orenič
Mistr zvuku	Bořivoj Wojnar
Mistrová vlásenkárny	Eva Celarková
Mistrová garderoby	Růžena Maueroová
Mistrová rekvizit	Alexandra Václavíková

Scénické dekorace vyrobily umělecko-dekorační dílny NDM.

Technolog – Martin Dušek, mistr čalounické dílny – Petr Missig, mistr malířsko-kašérské dílny – Jaroslav Macháč, mistr truhlářské dílny – Radomír Maschke, mistr zámečnické dílny – Milan Rous, mistr zbrojářsko-šperkařské dílny – Jaroslav Dovalil
Repliky obrazů – Pavel Klein

Scénické kostýmy a doplňky vyrobily krejčovny NDM.

Mistrová dámské krejčovny – Drahomíra Gwuzdiochová, mistrová pánské krejčovny – Jiřina Richtrová, modistka-dekoratérka – Věra Siostrzonková

Kopie obrazů Clauda Moneta, Alfreda Sisleyho a Carl Gustava Caruse namaloval **Pavel Klein**.

OBSAH OPERY

Děj se odehrává v osmdesátých letech osmnáctého století v německém městě Wetzlar.

První jednání

Za krásného červencového odpoledne učí správce svých šest dětí koledu. Dvě starší dcery Charlotta a Sophie se starají o domácnost svého ovdovělého otce a pomáhají mu se svými mladšími sourozenci. Ztichlým podvečerem přichází Werther, mladý zasněný muž, stále pohroužený do sebe. Správce jej pozval, aby doprovodil jeho dceru Charlottu na ples. Seznamuje se s ní a okouzlen její něhou provází ji z domu. Také správce odchází za přáteli do hostince U Zlatého hroznu. Se soumrakem se objevuje Albert – mladý muž, kterému se Charlotta podle poslední vůle své matky zaslíbila. Přijel po půl roce z cest a je zklamán, že Charlotta není doma. Chystá se tedy za ní přijít hned druhý den ráno. Za svitu měsíce se vrací Charlotta s Wertherem, který jí vyznává lásku. Dovídají se o příjezdu Alberta a Charlottina slova, že se jedná o jejího budoucího manžela, Werthera bolestně zasáhnou.

Druhé jednání

Uběhly tři měsíce. Charlotta se provdala za Alberta a zdá se být šťastna. Tak jí také zahlédne ve slunném nedělním dopoledni Werther. Vidí, jak Charlotta s manželem hovoří pod lipami u kostela, a společně pak vstupují do chrámu. Charlottin sňatek naplnil Werthera beznadějí. Nemůže unést skutečnost, že Charlotta patří jinému a upřímně to přiznává Albertovi. Ten Werthera chápe, protože stejnou lásku, jakou v něm Charlotta vzbudila, vzbouzí i v něm samotném. Sophie mamě láká zoufalého Werthera k tanci. Ten jen čeká, aby spatřil Charlottu, a když se s ní setká, znovu jí vyznává své city. Charlotta je však rozhodnuta zachovat věnost svému manželovi a žádá Werthera, aby odjel z města a vrátil se až na Vánoce. Werther chce splnit její přání, je ale odhodlán nevrátit se už nikdy.

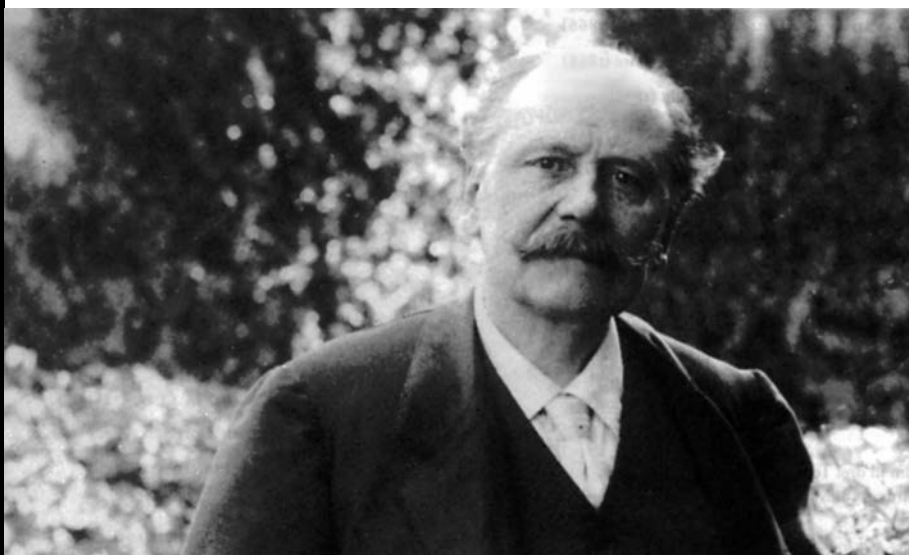
Třetí jednání

Na Štědrý den vzpomíná Charlotta ve svém domě na Werthera. Pročítá si jeho vášnivé dopisy a málem své tajemství prozradí Sophii. Modlí se, aby od-

olala své touze po Wertherovi, a ve chvíli nehlubšího zoufalství jej náhle vidí před sebou. Nechtěl se už nikdy vrátit, ale když přišel den, který mu Charlotta určila k návratu, musel přijít. Vzpomínají na doby, kdy spolu trávili společné chvíle v téže pokoji, u téhož klavíru, u stejných knih a básní. Sotva se však Charlotta ocitne v jeho náručí, vzpomene se a žádá, aby navždy odešel. Jen co se za ním zavřou dveře, přichází Albert, který se už dověděl o Wertherově přítomnosti v domě a obává se o své štěstí. Příkazuje Charlottě, aby odevzdala poslu pistole, o které ho Werther dopisem žádá. Jakmile Albert odejde, Charlotta zděšena tím, co se asi přihodí, vyběhne z domu.

Čtvrté jednání

Tichou vánoční nocí běží Charlotta přes město k Wertherovu domu. V osamělém pokoji plném knih leží na zemi postřelený Werther. Charlotta se k němu vrhá v domnění, že je mrtev. Slyší jeho poslední vyznání, slyší, jak odmítá každou jinou pomoc než její blízkost. Charlotta mu konečně vyznává svou lásku. V okamžiku, kdy z dálky zaznívájí dětské hlasy s vánoční koledou, Werther umírá.

JULES MASSENET

(12. května 1842, Montaud, St. Etienne – 13. srpna 1912, Paříž)

Jules Émile Frédéric Massenet patří mezi nejvýznamnější francouzské skladatele období romantismu. Nejvíce ho proslavily operní kompozice, které zaznamenaly obrovský úspěch již na konci devatenáctého století. Poté pomalu upadaly v zapomnění a teprve od sedmdesátých let dvacátého století došlo k jejich znovuoživení a následné popularizaci. Mezi Massenetovy nejznámější opery patří *Manon*, *Don Quichotte* a především *Werther*.

Massenet se narodil ve vesnici Montaud u Saint-Étienne jako jedenácté dítě majitele slévárny. Pokles podnikatelské činnosti donutil rodinu přestěhovat se v roce 1847 do Paříže, kde Massenetova matka přispívala do rodinného rozpočtu vyučováním hry na klavír. Mezi její žáky patřil i nejmladší syn. Výjimečné hudební nadání přivedlo Masseneta ve věku jedenácti let na pařížskou konzervatoř. Zde postupně dosáhl značných pokroků, především pod vedením slavného skladatele Ambroise Thomase (1811–1896). V roce 1863 získal prestižní *Prix de Rome (Římská cena)*, což mu umožnilo strávit čtyři roky ve vile Medici, kde se seznámil například s Franzem Lisztem. Pobyt v Římě Massenetovi přinesl určitou úlevu od období, kdy si během studií musel vydělávat na živobytí jako hráč na bicí nástroje v operě a jako klavírista v různých kavárnách. Po návratu do Paříže se 8. října 1866 oženil se svou žačkou Constancí de Saint-Marie a o rok později byla v pařížské Opéra-Comique

na doporučení Ambroise Thomase uvedena jeho jednoaktová opera *La Grand'tante (Tetička)*. Byla to první z dlouhé řady oper, které měl Massenet v následujících pětácti letech napsat; poslední premiérou jeho života byla opera *Řím (Roma)* uvedená v Monte Carlu v roce 1912.

Jules Massenet tedy patřil k těm skladatelům, kteří zaznamenali velký úspěch již za svého života. V roce 1872 zažil první opravdový operní triumf se svým dílem *Don César de Bazan (Don César)* podle románu Victora Huga *Ruy Blas*. O rok později se uskutečnila premiéra jeho oratoria *Marie-Magdeleine (Máří Magdaléna)* zobrazující hrdinku typickou pro období druhé poloviny devatenáctého století, kdy byly v oblibě „padlé“ ženy. Opravdu slavným se Massenet stal až v roce 1877 díky svému dílu *Le Roi de Lahore (Kráľ lahorský)*. Největší úspěch mu přinesla opera *Manon* inspirovaná románem Abbé Prévosta. Její premiéra se uskutečnila v roce 1884 v pařížské Opéra-Comique a zajistila Masseneti výsostné postavení mezi francouzskými skladateli. Jeho další opera, *Le Cid*, která měla premiéru v Paříži v roce 1885, byla ale bohužel přijata negativně. Následná shoda okolností při vzniku nového libreta podle středověkého románu a setkání s mladou americkou sopranistkou Sybil Anderson stála za operou *Esclarmonde*, jejíž titulní role byla vytvořena s cílem využít mimořádný hlasový rozsah a přednosti mladé pěvkyně. Dílo mělo premiéru v Opéra-Comique v roce 1889 a setkal se s nadšeným přijetím diváků. Úspěch zaznamenala také opera *Thaïs* (1894) vyprávějící příběh egyptské kurtizány ze čtvrtého století.

Sláva Julese Masseneta pronikala i za hranice Francie, a proto se i některé premiéry jeho děl konaly v důležitých operních centrech Evropy, například *Werther* byl v roce 1892 uveden ve Vídni a *La Navarraise (Navařanka)* v roce 1894 v Londýně. Massenet také mnoho let působil jako profesor skladby na pařížské konzervatoři, kam nastoupil v roce 1878 a setrval až do své smrti v roce 1912. Mezi jeho žáky patřili například Gustave Charpentier, Ernest Chausson nebo Georges Enesco.

OPERNÍ TVORBA JULESE MASSENETA

(V přehledu jsou uvedeny operní kompozice J. Masseneta a jejich první uvedení.)

Esméralda (Esmeralda)

Opéra, libreto skladatel podle románu Victora Huga Notre-Dame de Paris (*Chrám Matky Boží v Paříži*), komponováno v roce 1865, nedokončeno

La coupe du roi de Thulé (Pohár krále z Thule)

Opéra o třech jednáních, libreto Édouard Blau a Louis Gallet podle Goethovy balady *Der König in Thule (Král v Thule)*, komponováno v roce 1866, nedokončeno

La grand'tante (Tetička)

Opéra comique o jednom jednání, libreto Jules Adenis a Charles Granvallet, světová premiéra 3. dubna 1867; Paříž, Opéra-Comique

Manfred

Opéra, libreto Jules Ruelle podle Byronovy básně *Manfred*, komponováno v roce 1869, nedokončeno

Méduse (Medúza)

Opéra o třech jednáních, libreto Michel Carré, komponováno v roce 1870, nedokončeno

Don César de Bazan (Don Cézár z Bazanu)

Opéra comique o třech jednáních; libreto Adolphe d'Ennery, Philippe François Pinel Dumanoir a Jules Chantepie podle Hugova dramatu *Ruy Blas*, světová premiéra 30. listopadu 1872; Paříž, Opéra Comique, premiéra revidované verze 20. ledna 1888; Ženeva

L'adorable Bel'-Boul (Rozkošný Bel'-Boul)

Operette o jednom jednání, libreto Louis Gallet, světová premiéra 17. dubna 1874; Paříž, Cercle des Mirlitons

Bérandère et Anatole

Sainete o jednom jednání, libreto Henri Meilhac a Paul Poirson,
světová premiéra 1. února 1876; Paříž, Cercle de l'Union artistique

Le roi de Lahore (Král lahorský)

Opéra o pěti jednáních, libreto Louis Gallet,
světová premiéra 27. dubna 1877; Paříž, Opéra Garnier

Robert de France (Robert z Francie)

Drame lyrique, komponováno roku 1880, neuvedeno, ztraceno

Les Girondins (Girondini)

Opéra, komponováno 1881, neuvedeno, ztraceno

Hérodiade (Herodias)

Opéra o třech jednáních, libreto Paul Milliet a Georges Hartmann
podle stejnojmenné Flaubertovy povídky,
světová premiéra 19. prosince 1881; Brusel, Théâtre de la Monnaie,
premiéra revidované verze o čtyřech jednáních 1. února 1884,
Paříž, Théâtre Italienne

Manon

Opéra comique o pěti jednáních, libreto Henri Meilhac a Philippe
Gille podle díla Abbé Prévosta *L'histoire du chevalier Des Grieux
et de Manon Lescaut (Příběh rytíře Des Grieux a Manon Lescaut)*,
světová premiéra 19. ledna 1884; Paříž, Opéra Comique

Le Cid (Cid)

Opéra o čtyřech jednáních, libreto Adolphe d'Ennery, Louis Gallet
a Édouard Blau podle stejnojmenného dramatu Pierra Corneille,
světová premiéra 30. listopadu 1885; Paříž, Opéra Garnier

Esclarmonde

Opéra romanesque o čtyřech jednáních, libreto Alfred Blau
a Louis-Ferdinand de Gramont,
světová premiéra 15. května 1889; Paříž, Opéra Comique

Le mage (Čaroděj)

Opéra o pěti jednáních, libreto Jean Richepin,
světová premiéra 16. března 1891; Paříž, Opéra Garnier

Werther

Drame lyrique o čtyřech jednáních, libreto Paul Milliet a Georges Hartmann podle Goethova románu *Die Leiden des jungen Werther* (*Utrpení mladého Werthera*),
světová premiéra 16. února 1892; Vídeň, Dvorní opera

Thaïs

Comédie lyrique o třech jednáních, libreto Louis Gallet podle stejnojmenné novely Anatola France,
světová premiéra 16. března 1894; Paříž, Opéra Garnier,
premiéra revidované verze 13. dubna 1898; Paříž, Opéra Comique

Le portrait de Manon (Portrét Manon)

Opéra comique o jednom jednání, libreto Georges Boyer,
světová premiéra 8. května 1894; Paříž, Opéra Comique

La Navarraise (Navařanka)

Episode lyrique o dvou jednáních,
libreto Jules Claretie a Henri Cain,
světová premiéra 20. června 1894; Londýn, Royal Opera House
Covent Garden

Amadis

Opéra légendaire o čtyřech jednáních, libreto Jules Claretie,
komponováno v roce 1895, světová premiéra 1. dubna 1922;
Monte Carlo, Opéra

Sapho

Pièce lyrique o pěti jednáních, libreto Henri Cain a Arthur Bernède,
světová premiéra 7. listopadu 1897; Paříž, Opéra Comique

Cendrillon (Popelka)

Conte de fées o čtyřech jednáních, libreto Henri Cain,
světová premiéra 24. května 1899; Paříž, Opéra Comique

Grisélidis

Conte lyrique o prologu a třech jednáních,
libreto Armand Silvestre a Eugène Morand,
světová premiéra 20. listopadu 1901; Paříž, Opéra Comique

Le jongleur de Notre-Dame (Kejklíč od Matky Boží)

Miracle o třech jednáních, libreto Maurice Léna podle povídky Anatola France,
světová premiéra 18. února 1902; Monte Carlo, Opéra

Chérubin (Cherubín)

Comédie chantée o třech jednáních,
libreto François de Croisset a Henri Cain,
světová premiéra 14. února 1905; Monte Carlo, Opéra

Ariane (Ariadna)

Opéra o pěti jednáních, libreto Catulle Mendès,
světová premiéra 31. října 1906; Paříž, Opéra Garnier

Thérèse (Tereza)

Drame musical o dvou jednáních, libreto Jules Claretie,
světová premiéra 7. února 1907; Monte Carlo, Opéra

Bacchus

Opéra o čtyřech jednáních, libreto Catulle Mendès,
světová premiéra 5. května 1909; Paříž, Opéra Garnier

Don Quichotte

Comédie héroïque o pěti jednáních, libreto Henri Cain,
světová premiéra 19. února 1910; Monte Carlo, Opéra

Roma (Řím)

Opéra tragique o pěti jednáních, libreto Henri Cain,
světová premiéra 17. února 1912; Monte Carlo, Opéra

Panurge

Haulte farce musical o třech jednáních, libreto Maurice Boukay (L. Coybal) a Georges Spitzmüller,
světová premiéra 25. dubna 1913; Paříž, Théâtre de la Gaîté

Cléopâtre (Kleopatra)

Opéra o čtyřech jednáních, libreto Louis Payen (A. Liénard),
světová premiéra 23. února 1914; Monte Carlo, Opéra

THEÂTRE NATIONAL DE L'OPERA COMIQUE

Drame lyrique
d'après

GOETHE
par M. M.
*Edouard Blau
Paul Milliet
& Georges Hartmann*

WERTHER

Musique
de
J. MASSENET

En vente au **MENESTREL** 2bis Rue Vivienne
HEUGEL & Cie Editeurs pour tous Pays. PARIS

ST. DES IMP. LEMERCIER, PARIS.

Werther, plakát k prvnímu uvedení v Paříži (1893)

K MASSENETOVĚ OPEŘE WERTHER

Jules Massenet patřil k nejoblíbenějším francouzským skladatelům své doby. Romain Rolland dokonce řekl, že jeho duch dřímá v srdcích všech Francouzů. Massenet psal hudbu, jejíž smyslná krása a elegance měla silný vliv i na jeho následovníky – ve francouzské hudbě to byli Claude Debussy a Maurice Ravel, v hudbě italské pak například Ruggero Leoncavallo, Pietro Mascagni a Giacomo Puccini.

Neobyčejnou hudební krásou dodnes zasahuje posluchače zejména jeho opera *Werther*. Libreto vytvořili Édouard Blau (1836–1906), Paul Milliet (1848–1924) a Georges Hartmann (1843–1900) podle slavného románu Johanna Wolfganga von Goethe (1749–1832) *Die Leiden des jungen Werthers* (*Utrpení mladého Werthera*). Dílo vzniklo v roce 1774 a téhož roku bylo také publikováno (v roce 1786 bylo zrevidováno). Tento román, který mnozí považují za ztělesnění ideálů hnutí *Sturm und Drang* (*Bouře a vzdor*), se zabývá událostmi z let 1771 a 1772. Do určité míry odráží Goethovy tehdejší vlastní zážitky z města Wetzlar, kde se setkal s jistou Lotte Buff. Její životní osud byl podobný osudu hrdinky románu Lotte – po smrti své matky začala Lotte Buff pečovat o svých šestnáct mladších sourozenců. Byla zasnoubena s Johannem Georgem Christianem Kestnerem, kterého si také následujícího roku vzala. Kestnerův přítel Karl Wilhelm Jerusalem, který byl zamilován do jiné vdané ženy, si od Kestnera půjčil pistole a zastřelil se. Obě situace se objevují v Goetheho románu, což Kestnera určitým způsobem roztrpčilo.

V případě *Utrpení mladého Werthera* se jedná o román v dopisech vytvořený prostřednictvím dialogu, který se rozvíjí právě formou dopisů. Jeho hlavním cílem bylo nabádat čtenáře k dobrému, morálně správnému a poctivému životu, přičemž to špatné má být odsouzeno. Veškeré dění se zde neustále točí kolem Werthera, který je nejen hlavním hrdinou, ale zároveň i vypravěčem, protože hlavní postava příběhu právě s vypravěčem splyvá. Pro dobu romantismu to byl typický způsob komunikace autora se čtenářem. Goethe v románu představil milostný trojúhelník, ve kterém se dva muži ucházejí o jednu ženu. Do vztahu Alberta a Lotty nečekaně vstupuje třetí osoba – Werther. Werther je Albertovým přítelem a zároveň se stane objektem Lottiny lásky. Je to literární hrdina, který má však mnoho společného se samotným autorem. Stejně jako Goethe je nadán kreslířským uměním, trpí dobovým společenským řádem a jeho konvencemi. Werther je tedy příkladem typického romantického hrdiny, neustále se pohybuje od jednoho extrému ke druhému, nedokáže najít zlatou střední cestu. Snaží se vymanit z daných norem, ale nedaří se mu to. Usiluje o věčnost, do které svou sebevraždou uniká před pozemským světem.

Vliv díla na širší čtenářskou obec byl velice významný. Po vydání knihy se zvedla vlna sebevražd. Mladí muži se s Wertherem ztotožňovali a dokonce napodobovali styl jeho oblákání, mladé ženy naopak zasněně rozjímaly o sebevraždě z lásky.

V roce 1882 přišli Milliet a Hartmann s návrhem vytvořit podle Goethova románu operní libreto. Chtěli je napsat přímo pro Masseneta, ten byl ale v té době zaneprázdněn jinými závazky. První část libreta tedy vznikla až o tři roky později a Massenet se vzápětí pustil do komponování. V roce 1886 na skladatele silně zapůsobila návštěva Bayreuthu, kde zhlédl představení Wagnerova *Parsífala*, a na zpáteční cestě přes Wetzlar si poprvé přečetl Goethého román ve francouzském překladu. Libreto nakonec vytvořili Blau a Milliet, zatímco vydavatel Hartmann, kterému se připisuje značný podíl na autorství a původní podnět, pravděpodobně jen načrtl posloupnost a obsah jednotlivých scén.

Massenet dokončil partituru v roce 1887 a po opakovaných odmítnutích v Paříži byla nakonec přijata ve Vídni, kde byla také v roce 1890 úspěšně uvedena jeho opera *Manon*. Premiéra *Werthera* se uskutečnila (v německém překladu Maxe Kalbecka) 16. února 1892 ve vídeňské Dvorní opeře. Ve francouzském originále *Werther* zazněl poprvé 27. prosince 1892 v Ženevě. V Paříži dílo uvedla Opéra-Comique v divadle Théâtre Lyrique 16. ledna 1893. Pařížské uvedení ale nezaznamenalo očekávaný úspěch a dílo bylo v následující sezóně staženo z repertoáru. Teprve o deset let později, v obnovené inscenaci Alberta Carrého v Opéra-Comique se *Werther* dočkal zaslouženého uznání.

Již krátký orchestrální úvod přenáší diváky do melancholické nálady, která celou operou prostupuje. Všem hlavním postavám jsou po vzoru Richarda Wagnera přiřazeny příznačné motivy. Kromě těchto motivů připomíná Wagnera i dramatické rozpracování. Uzavřená forma árií – až na jednu výjimku („*Pourquoi me réveiller...*“) – je opuštěna ve prospěch monologického řešení, takže jednotlivá jednání vynikají maximální sevřeností a koncentrací. Werther je hudebně vykreslen jako bezvýchoďně vášnivý, Charlotta je naopak melancholická a její hudba kontrastuje s hravostí a mladickou rozjásaností hudby Sophie. Scéna Wertherovy smrti, již předchází fenomenální orchestrální intermezzo, připomíná co do dramatické vypracovanosti Wagnerovu *Smrt z lásky*.

V roce 1900 Massenet ještě upravil part Werthera pro baryton, vznikla tak druhá „verze“ opery (skladatel part poté ještě přepracoval pro uvedení v Petrohradu v roce 1902), která je v poslední době také příležitostně prováděna.

Die Leiden
des
jungen Werthers.

Erster Theil.

Leipzig,
in der Weggandschen Buchhandlung.
1774.

E. W. A. Bergmann:

Johann Wolfgang von Goethe:
Utrpení mladého Werthera (vydání z roku 1774)

(2e suite tableau)

La mort de Werther.

Moderato (sans lenteur)

Flute

Piccolo

Clarinet

Bassoon

Oboe

Horn

Trombone

Trumpet

Cymbal

un dernier se baigne sur les dernières pasées au charlatte...
 de Werther... sur les bords et les arbres courus de neige...
 et saque

Jules Massenet: *Werther* (ukázka rukopisu partitury)

INSCENACE MASSENETOVA WERTHERA NA OSTRAVSKÉM JEVIŠTI

Premiéra 22. srpna 1919

Dirigent Karel Boleslav Jirák, režie Karel Kügler

Premiéra 14. října 1927

Dirigent Mirko Hanák, režie Karel Kügler

Premiéra 17. března 1946

Dirigent Mirko Hanák, režie a scéna Karel Šálek

VÝBĚR Z INSCENACÍ MASSENETOVA WERTHERA NA NAŠEM ÚZEMÍ

Národní divadlo, Praha – premiéra 13. ledna 1901

Překlad Václav Juda Novotný, dirigent Karel Kovařovic, režie Josef Šmaha

Obsazení: Karel Burian (Werther), Františka Burianová (Lotta), František Šír (Albert), Cecilie Šmidová (Žofie), Robert Polák (Správce) a další

Národní divadlo, Praha – premiéra 1. února 1927

Překlad Václav Juda Novotný, dirigent Louis Masson, režie Emil Pollert, scéna Josef Matěj Gottlieb

Obsazení: Otakar Mařák (Werther), Kamila Ungrová (Lotta), Hilbert Jan Vávra (Albert), Ema Miřovská (Žofie), Emil Pollert (Správce) a další

Komorní opera JAMU – premiéra 10. června 1969

Dirigent Evžen Holíš, režie Veselina Manolova, scéna Antonín Vorel, kostýmy Josef Adolf Šálek, pohybová spolupráce Marie Mrázková

Obsazení: Josef Škrobánek (Werther), Magdalena Blahušiaková / Eva Kynclová (Charlotta), Klement Slowioczek (Albert), Věra Kotátková (Sofie), Jaroslav Majtner (Městský správce) a další

Divadlo F. X. Šaldy Liberec – premiéra 16. ledna 1981

Překlad Milan Zuna, dirigent Petr Doubravský, režie Petr Zahradníček, scéna Jaroslav Rada, kostýmy Helena Anýžová, sborníčník Milan Uherek

Obsazení: Jiří Ceé (Werther), Zuzana Jekkelová (Lotta), Pavel Červinka / František Dáňa (Albert), Svatava Slavíčková (Sofie), Arnošt Klíma (Správce) a další

Státní divadlo Brno (Janáčkovovo divadlo Brno)**– premiéra 16. prosince 1988**

Překlad Václav Juda Novotný, úprava Věra Střelcová, dirigent Jan Zbavítel, režie František Preisler, scéna Josef Adolf Šálek, kostýmy Josef Jelínek
Obsazení: Zdeněk Šmukař / Břetislav Vojkůvka / Milan Voldřich (Werther), Jitka Pavlová / Irena Vašíčková (Charlotta), Vladimír Chmelo / Pavel Stejskal (Albert), Jaroslava Janská / Markéta Ungrová (Sofie), Václav Halíř / Josef Klán (Správce) a další

Divadlo F. X. Šaldy Liberec – premiéra 12. října 2001

Dirigent Martin Doubravský, režie Martin Dubovic, scéna Jan Vančura, kostýmy Růžena Švecová

Obsazení: Roberto Frederick / Miloslav Pelikán (Werther), Sylva Čmugrová / Eva Garajová (Charlotta); Oldřich Kříž / Nikolai Logvinov (Albert), Věra Poláčková / Liana Somičová (Sophie), Jevhen Shokalo / Pavel Vančura (Otec) a další

Divadlo J. K. Tyla, Plzeň – premiéra 31. května 2003

Dirigent Petr Kofroň, režie Daniel Balatka, výprava Sylva Marková, sbormistr Lucie Hofmanová

Obsazení: Miloslav Pelikán / Plamen Prokopiev (Werther), Karla Bytnarová / Jana Tetourová (Charlotte), Alexandr Beň / Dalibor Tolaš (Albert), Klára Benedová / Petra Nôtová (Sophie), Pavel Horáček / Jevhen Šokalo (Le Bailli) a další

MASSENETŮV WERTHER V KONTEXTU SVĚTOVÉ OPERNÍ TVORBY (1880–1900)

(ve výčtu je uveden výběr oper dokončených v konkrétním roce)

1880

Pietro Mascagni: *Pinotta*

Louis Varney: *Les Mousquetaires au couvent*

1881

Petr Iljič Čajkovskij: *Panna orleánská*

Nikolaj Rimskij-Korsakov: *Sněguročka*

Sir Arthur Sullivan: *Jolanta*

Bedřich Smetana: *Libuše*

1882

Bedřich Smetana: *Čertova stěna*

Richard Wagner: *Parsifal*

1883

Zdeněk Fibich: *Nevěsta messinská*

Camille Saint-Saëns: *Jindřich VIII.*

Léo Delibes: *Lakmé*

1884

Giacomo Puccini: *Vlky*

Petr Iljič Čajkovskij: *Mazeppa*

1885

Jules Massenet: *Cid*

1886

Karl Goldmark: *Merlin*

1887

Giuseppe Verdi: *Otello*

1888

Jules Massenet: *Mág*

1889

Francesco Cilea: *Gina*

Giacomo Puccini: *Edgar*

Antonín Dvořák: *Jakobín*

1890

Alexander Borodin: *Kníže Igor*

Pietro Mascagni: *Sedlák kavalír*

1891

Pietro Mascagni: *Přítel Fritz*

1892

Alfredo Catalani: *La Wally*

JULES MASSENET: WERTHER

Ruggiero Leoncavallo: *Komedianti*

1893

Engelbert Humperdinck: *Perníková chaloupka*

Giacomo Puccini: *Manon Lescaut*

Giuseppe Verdi: *Falstaff*

1894

Emil von Reznicek: *Donna Diana*

1895

Alexander von Zemlinsky: *Sarema*

Ernst Chausson: *Král Artuš*

Wilhelm Kienzl: *Evangelista*

1896

Ruggiero Leoncavallo: *Chatterton*

Jean Sibelius: *Dívka ve věži*

Umberto Giordano: *Andrea Chénier*

Ruggiero Leoncavallo: *Bohéma*

1897

Francesco Cilea: *Arlésanka*

1898

Pietro Mascagni: *Iris*

Umberto Giordano: *Fedora*

1899

Antonín Dvořák: *Čert a Káča*

Gustave Charpentier: *Louisa*

1900

Giacomo Puccini: *Tosca*

VÝBĚR Z NAHRÁVEK MASSENETOVA WERTHERA

1969 – EMI

Georges Prêtre (dirigent), Orchestre de Paris

Nicolai Gedda (Werther), Victoria de los Ángeles (Charlotte), Mady Mesplé (Sophie), Roger Soyer (Albert), Jean-Christophe Benoit (Le Bailli), Christos Grigoriou (Johann), André Mallabrera (Schmidt)

1979 – Deutsche Grammophon

Riccardo Chailly (dirigent), Radio-Sinfonie-Orchester Köln

Plácido Domingo (Werther), Elena Obraztsova (Charlotte), Arleen Augér (Sophie), Franz Grundheber (Albert), Kurt Moll (Le Bailli), Ladislaus Anderko (Johann), Alejandro Vazquez (Schmidt)

1979 – EMI

Michel Plasson (dirigent), London Philharmonic Orchestra

Alfredo Kraus (Werther), Tatiana Troyanos (Charlotte), Christine Barbaux (Sophie), Matteo Manuguerra (Albert), Jules Bastin (Le Bailli), Jean-Philippe Lafont (Johann), Philip Langridge (Schmidt)

1980 – Philips

Colin Davis (dirigent), Royal Opera House Covent Garden Orchestra

José Carreras (Werther), Frederica von Stade (Charlotte), Isabel Buchanan (Sophie), Thomas Allen (Albert), Robert Lloyd (Le Bailli), Malcolm King (Johann), Paul Crook (Schmidt)

1985 – Supraphon

Libor Pešek (dirigent), Prague Radio Symphony Orchestra

Peter Dvorský (Werther), Brigitte Fassbaender (Charlotte), Magdaléna Hajóssyová (Sophie), Hans Helm (Albert), Peter Mikuláš (Le Bailli), Pavel Kühn (Johann), Miroslav Kopp (Schmidt)

1996 – Erato

Kent Nagano (dirigent), L'Opéra National de Lyon

Jerry Hadley (Werther), Anne Sofie von Otter (Charlotte), Dawn Upshaw (Sophie), Gérard Thérue (Albert), Jean-Marie Frémeau (Le Bailli), Frédéric Caton (Johann), Gilles Ragon (Schmidt)

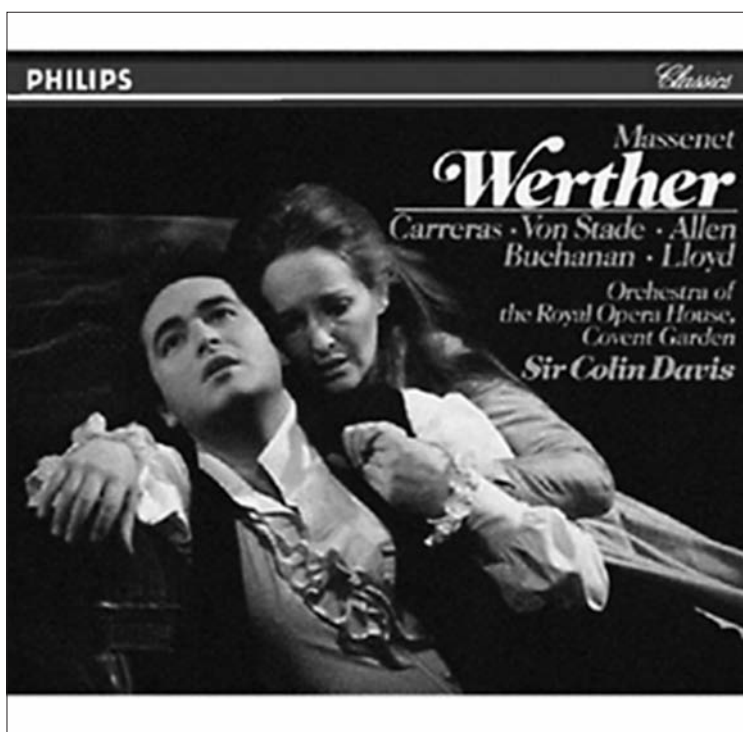

1998 – RCA

Wladimir Jurowski (dirigent), Deutsches Sinfonieorchester
Ramón Vargas (Werther), Veselina Kasarova (Charlotte), Dawn Kotoski
(Sophie), Christopher Schaldenbrand (Albert), Umberto Chiummo
(Le Bailli), Roman Trekel (Johann), Christoph Genz (Schmidt)

1998 – EMI

Antonio Pappano (dirigent), London Symphony Orchestra
Roberto Alagna (Werther), Angela Gheorghiu (Charlotte), Patricia Petibon
(Sophie), Thomas Hampson (Albert), Jean-Philippe Courtis (Le Bailli),
Jean-Marie Frémeau (Johann), Jean-Paul Fouchécourt (Schmidt)

LIBRETO

Jules Massenet (1842–1912)

Werther

Drame lyrique o čtyřech jednáních a pěti obrazech z roku 1892

Libreto Édouard Blau, Paul Milliet & Georges Hartmann

podle románu *Utrpení mladého Werthera* od Johanna Wolfganga von Goethe

Český překlad Daniel Jäger, 2010

Osoby:

WERTHER, mladý básník, 23 let

tenor

ALBERT, ženich Charlotty, 25 let

baryton

SPRÁVCE, 50 let

basbaryton

SCHMIDT, správčův přítel

tenor

JOHANN správčův přítel

bas

BRÜHLMANN, mladý muž

tenor

CHARLOTTA, nejstarší správčova dcera, 20 let

mezzosoprán

SOPHIE, její sestra, 15 let

soprán

KÄTCHEN, dívka

mezzosoprán

Fritz, Max, Hans, Karl,

Gretel, Clara; správčovy děti

dětské soprány

PRVNÍ JEDNÁNÍ

(Červencové odpoledne. Správcův dům.

*Nalevo dům s velkými arkýři,
s vyvýšenou terasou, porostlou
listy, před ní dřevěné schody
Napravo zahrada. Uprostřed
otevřené dveře. V dálce
měšťanské domy a krajina.
v popředí kašna. Když se zvedne
opona, správce sedí na terase,
uprostřed svých šesti dětí, které učí
zpívat. Opona se zvedá při velkém
výbuchu smíchu dětí.)*

SPRÁVCE

(bručí)

Dost! Dost!

Budete mne tentokrát poslouchat?

Začněme znovu!

Hlavně ne tak nahlas! Ne tak nahlas!

DĚTI

(zpívají stroze, velmi

silně a bez nuancí)

Vánoce! Vánoce! Vánoce!

Ježíš se narodil,

zde je náš božský pán...

SPRÁVCE

(zlobí se)

Ale ne! Tak to není!

Ne! Ne! Tak to není!

(přísně)

Opovažujete se takto zpívat,

když je tady vaše sestra Charlotta!

Musí všechno za dveřmi slyšet!

*(Děti zůstanou dojaté při jménu Charlotty.
Znovu zpívají koledu,
závažněji.)*

DĚTI

Vánoce! Vánoce!
Ježíš se narodil,
zde je náš božský pán,
králové a pastýři Izraele!
Na nebeské klenbě
věrní strážní andělé
roztáhli svá křídla
a všichni se dali do zpěvu:
Vánoce!

SPRÁVCE

(potěšen)
Tak je to správně!
Tak je to správně!

DĚTI, SPRÁVCE

Vánoce! Ježíš se narodil,
zde je náš božský pán,
králové a pastýři Izraele!
Vánoce! Vánoce! Vánoce!

SPRÁVCE

To je ono!
Vánoce! Vánoce! Vánoce!

*(Johann a Schmidt, kteří se zastavili
u vstupu do zahrady, aby si poslechli
za živým plotem sbor dětí,
přicházejí na dvůr.)*

JOHANN

Bravo pro děti!

SCHMIDT

Bravo pro píseň!

DĚTI

(radozně přibíhají)

Ach! Pan Schmidt!

Ach! Pan Johann!

*(Schmidt a Johann obejmou
děti a vítají se s nimi.)*

JOHANN

(ke správci)

Oh! Ale, myslím, že

zpíváte „Vánoce“

v červenci.

Jdete na to v předstihu!

SPRÁVCE

*(přichází a tiskne ruku
svým přátelům)*

To tě rozesmívá, Johanne! Ale co?

Každý není umělec jako ty.

A to není maličkost

učit zpěv

(důležitě)

tyto mladé mozečky!

SCHMIDT

(k Sophii, která přichází)

Dobrý den, Sophie!

Ach! Ach! Charlotta

není daleko...

SOPHIE

(ukloní se)

Vskutku, pan Schmidte!

Poněvadž se staráme,

Charlotta a já, o rodinu.

JOHANN

(ke správci)

Hm, to je krásně!

Půjdeš?

SPRÁVCE

(k Johannovi)

Za chvíli.

SOPHIE

(k Johannovi, pokračuje v konverzaci)

Má sestra se obléká

na ples...

SPRÁVCE

(obrací se ke Schmidtovi)

Ano, je to ples pro přátele a rodiče,
který pořádají ve Wetzlaru.

Vezmeme s sebou Charlottu.

SCHMIDT

Tak je to tedy!

Koffel si oblékl svůj dlouhý kabát,

Steiner si zamluvil koně u sládků,

Hoffmann má svou bryčku

a Goulden svůj kočár;

nakonec, i pan Werther

se mi zdál méně zasněný!

SPRÁVCE

(ke svým dvěma přátelům)

Je řádný, tento mladý muž.

JOHANN

Ano, ale není dobrý kuchař...

SPRÁVCE

(naléhá)

Je vzdělaný... velmi ušlechtilý...

SCHMIDT

(živě)

Trochu melancholický...

JOHANN

Ach! Zajisté! Nikdy není veselý!

SPRÁVCE

Říká se, že kníže mu slíbil velvyslanectví.

Věř mu a přeje mu vše dobré...

JOHANN

(s opovržlivostí)

Diplomat!

Phe! Takový co ani neví, jak se chovat u stolu!

SCHMIDT

Takový co ani neví, jak se pořádně napít!

JOHANN

(podává ruku správci)

Za malou chvíli u Zlatého hroznu.

SCHMIDT

Ano, dlužíš nám odvetu.

SPRÁVCE

(vykřikne)

Už zase!

JOHANN

Hrome! A pak,

dnes budou raci!

Tlustí jako paže!

Gretchen nám je slíbila...

SPRÁVCE

Oh, vy gurmáni! Vy dva komplicové!

(oba muži se tváří, že jsou na odchodu)

Nepočkáte na Charlottu,
přátelé?

SCHMIDT

(k Johannovi)

Uvidíme ji večer. Chceme jít
na malou procházku po hradbách.

SPRÁVCE

(směje se)

Aby vám vyhládlo?

JOHANN

(trochu bručivě, ke Schmidtovi)

Vždycky přehání...

Jdeme, pojď, je pozdě!

SCHMIDT

(ke správci)

Mimochodem, kdy se vrací Albert?

SPRÁVCE

To nevím,
ještě mi o tom nic neřikal,
ale psal mi, že jeho záležitosti
jdou dobře

SCHMIDT

Výborně!

Albert je hoch řádný a věrný,
je to ideální manžel pro
tvou Charlottu.
A my, starci, my
budeme tančit, sotva dechu popadneme
na jejich svatbě!
Tak! Nashledanou, děti!

JOHANN

(vesele)

Nashledanou, děti!

SCHMIDT

(ke správci; tiše)

Za chvíli nashledanou!

JOHANN

(stejně)

Za chvíli nashledanou!

SPRÁVCE

Ano! Nashledanou! Nashledanou!

SOPHIE, SCHMIDT, JOHANN, DĚTI

Nashledanou! Nashledanou!

*(Oba muži jdou ruku v ruce
a zpívají pijáckou píseň.)*

JOHANN, SCHMIDT

(plným hlasem)

Ať žije Bacchus! Ať žije Semper!

SPRÁVCE

(k dětem)

Jděte domů! Zopakujeme si

dnes večer, před večeří,

naši koledu.

Notu po notě!

*(Správce vyjde po schodišti
a vchází do domu.)*

Sophie,

je třeba se jít podívat, co dělá Charlotta.

(Sophie odchází. Správce se usadí do koženého křesla. Nejmenší z jeho dětí si sedne na jeho klín, všechny nábožně poslouchají jeho výklad. Vitrážové okno je polootevřené. Werther, doprovázen jedním mladým venkovanem, se přibližuje na dvůr a dívá se zvědavě na dům.)

WERTHER

(k venkovanovi)

Tak, tady je tedy správčův dům?

(Propouští svého průvodce.)

Děkuji.

(Werther jde dále do dvora a zastaví se před kašnou.)

Nevím, zda bdím, nebo zda ještě sním!
 Vše, co mne obklopuje, vypadá jako ráj;
 dřevo vzdychá jako zvuky harfy,
 nový svět se odkrývá
 mým oslněným očím!
 Ó přírodo, plná, plná půvabu,
 královno času a prostoru
 nechej vstoupit toho, který tudy prochází
 a zdraví tě, skromný smrtelník!
 Tajemné ticho! Ó, jak slavnostní klid!
 Vše mne přitahuje a líbí se mi! Tato zeď,
 a tento temný kout... Tento čirý pramen
 a svěžest stínu;
 není živého plotu,
 není keře,
 kde by se nerozvíjel květ,
 kde by neprocházelo chvění!

Ó přírodo!

Matko věčně mladá, zbožňovaná a čistá
opij mne vůněmi! A ty, slunce,
zalij mne svými paprsky!

*(Dětské hlasy uvnitř
domu zpívají koledu.)*

DĚTI

Vánoce! Ježíš se narodil!
Zde je náš božský pán...
Králové a pastýři Izraele!

WERTHER

(poslouchá)

Drahé děti!

DĚTI

Na nebeské klenbě
věmí strážní andělé
roztáhli svá křídla
a všichni se dali do zpěvu:
Vánoce!

WERTHER

(k sobě)

Zde na zemi nemá nic takovou hodnotu jako děti!
Drahé děti! Jak je náš život hořký...
Jak jsou jejich dny plné upřímnosti,
jejich duše plné světla! Ach!
O kolik jsou lepší než já!

*(Werther dojde až ke kašně a zůstává
chvilu v tichém rozjímání.)*

*Charlotta vstupuje: děti opouští
otcovu náruč a shluknou se kolem Charlotty.)*

DĚTI

Charlotto! Charlotto!

CHARLOTTA

(k otci)

Ach! Tak co, otče,
jsi s nimi spokojen?

SPRÁVCE

Spokojen, spokojen!
Není to žádný zázrak!

DĚTI

(obklopují Charlottu)

Ano, otec je velmi spokojen!
Velmi spokojen! Velmi spokojen!

SPRÁVCE

(políbí dceru a obdivuje její šaty)
Jak jsi krásná, miláčku!

DĚTI

Ach! Opravdu!

SPRÁVCE

(bere Charlottu za ruce)
Pojďte, slečno,
ať si vás prohlédneme!
Naši přátelé nám budou závidět!

CHARLOTTA

(směje se)
Naši přátelé nejsou zrovna
dochvilní.
Tím jsme si zcela jista!
Využijj toho
a dám dětem svačinu.

(Charlotta jde k přiborníku pro velký kulatý chléb, který se chystá nakrájet na krajíce a dát je dětem. Zdáli jsou slyšet koňské rolničky a rachot kočáru.)

SPRÁVCE

Pospěš si,
už slyším kočár!

(Děti se tlačí okolo Charlotty a natahují k ní ruce. Werther, který sestoupil ze schodiště, se zastavuje, a pozoruje tento výjev)

DĚTI

Děkují! Děkují, sestro!

SPRÁVCE

(zpozoruje Werthera a jde k němu)

Ach! Pan Werther!

Přicházíte navštívit mou malou poustevnu...

Nebo spíše mémalé království.

To mne opravdu těší.

(Představuje Wertherovi Charlottu.)

To je má dcera, která se stará o domácnost
a o všechny tyto rozpustilé děti...
od doby, kdy nás opustila jejich matka!

CHARLOTTA

(prostě)

Promiňte, pane,

že jsem na sebe nechala čekat,

ale jsem vlastně

něžná maminka,

a mé děti chtějí, aby jim má ruka

každý den krájela chléb!

*(Pozvání přicházejí na dvůr.
Správce jim jde naproti.)*

SPRÁVCE

Pojďte, Brühlmanne!
Charlotta je připravena!
Čekáme na vás!

*(Brühlmann jde po boku
Kätchen; mají oči jen pro sebe
a nevěnují pozornost správci, který
je se smíchem následuje.)*

BRÜHLMANN

(s nadšením vydechne)
Klopstock!

KÄTCHEN

(unešena)
Božský Klopstock!

SPRÁVCE

(směje se, k Brühlmannovi)
Řeči!
Zbytek si řeknete na slavnosti...
Tak dlouhá řeč by nás stála zdržení!

*(Werther zůstane ohromen
pohledem na Charlottu. Když se dívka
otočí k zrcadlu, aby si uvázala
šátek, uchopí nejmenší z dětí
a políbí je. Dítě má strach
z tohoto návalu něžnosti.)*

CHARLOTTA

(k dítěti, které vzal Werther do náruče)
Polib svého bratrance!

WERTHER

(vzpamatuje se, překvapený)

Bratrance? Jsem snad hoden
tohoto jména?

CHARLOTTA

(pobavena)

Skutečně, bratrance!

To je velká čest...

Ale... máme jich tolik, že by bylo opravdu
mrzuté, kdybyste právě vy byl tím nejhorším
z nich!

(Werther se vzdaluje a hledí pořád na Charlottu.)

Zastoupíš mne, Sophie...,
ty víš, svěřuji ti je!

(k dětem)

Budete tak hodné jako se mnou?

SOPHIE

Ano, ale byly by raději,
kdybys to byla ty!

WERTHER

(unešen, zatímco Charlotta líbá děti)

Ó, nádherná podívaná lásky a nevinnosti.

Mé oči i mé srdce

jsou unešeny!

Jaký sen... prožít...

celé bytí...

v tichosti jejích zraků a kolébán jejím hlasem!

(Většina pozvaných již

odešla; zůstali ještě Brühlmann a

Kätchen. Charlotta je již připravena

a sestupuje na dvůr. Werther

*jí jde vříc. Sophie a děti
se shlukují na terase a
posílají polibky své sestře.)*

SPRÁVCE

(zdraví Werthera)

Pane Werthere!

CHARLOTTA

Sbohem... otče!

SPRÁVCE

(k Charlottě)

Sbohem, má drahá...

*(Charlotta a Werther se vzdalují následování
skupinou hostů. Brühlmann
a Kätchen odcházejí jako poslední.)*

SPRÁVCE

(s dobrosrdečností, dívá se na ně s úsměvem)

Těmhle tam nepřejme nic!

Klopstock! Božský Klopstock!

Přitahující extáze!

Proti tomu nelze nic namídat!

(Sophie bere děti do domu.)

Vivat Bachus! Vivat Semper!

*(Zatímco si brouká refrén, který
zpíval Schmidt, když odcházel, jde
si pro svou dlouhou porcelánovou dýmku,
sundává ji z věšáku, sedá si do svého
křesla a pobrukuje si.*

Chystá si zapálit.

Sophie se vrací, směje se.

Když vidí otce,

*bere z rohu pokoje hůl a klobouk,
a vesele mu je podává.)*

SOPHIE

A kdo slíbil, že přijde ke Zlatému hroznu?

SPRÁVCE

(rozpačítě)

Kdo? Já? Já bych tě měl nechat samotnou?

SOPHIE

No a?

SPRÁVCE

(pobrukuje si)

La la la...

Ne!

SOPHIE

(vážně)

Trvám na tom! Schmidt a Johann
na tebe už musí čekat.

SPRÁVCE

(nechá se přesvědčit a bere si od Sophie klobouk a hůl)

Jenom na chvíli... tedy...

(vzdaluje se; obrací se na Sophii)

když už jsem to slíbil!

*(Sophie doprovází otce a zavírá
za ním dveře vedoucí na ulici. Stmívá se,
objeví se Albert; přichází přes zahradu,
s kabátem v ruce; vchází
tíše a pohledem zkoumá dům,
přiblíží se a zpozoruje Sophii,
která opět sestupuje po schodech.)*

ALBERT

Sophie!

SOPHIE

(poznává Alberta)

Alberte! Ty ses vrátil?

ALBERT

Ano, jsem to já, sestřičko, dobrý den!

(Políbí ji.)

SOPHIE

Jak bude Charlotta šťastná,
až tě uvidí!

ALBERT

Je tady?

SOPHIE

Ne, dnes večer ne!
Ona, která nikdy nikam nechodí.

(ostřeji)

Taky, proč jsi nedal vědět předem?

ALBERT

(prostě)

Chtěl jsem vás překvapit...
Pověz mi o ní, alespoň! Těším se,
až se dozvím, zda jste na mne vzpomínali?
Protože je to opravdu dlouho...
šest měsíců jsem byl pryč...

SOPHIE

(jednoduše a něžně)

Na ty, kteří jsou pryč, u nás všichni myslíme,
a ostatně, nejsi její snoubenec?

ALBERT

(radostně)

Ó, drahé dítě!

A co se tady dělo?

SOPHIE

Nic...

Připravovali jsme vaši svatbu...

ALBERT

Naši svatbu!

SOPHIE

Bude se na ní tančit... pověz?

ALBERT

Hodně... a ještě víc!

(s vřelostí)

Ano, chci, aby pro všechny

tam bylo štěstí...

Mám ho v srdci tolik!

(vede Sophii až ke schodišti)

Jdi dovnitř.

Mám strach, že tě budou volat a

až se dozví o mém příjezdu;

nic neříkej, přijdu za ní

hned za úsvitu slunce.

SOPHIE

(jde dovnitř)

Tak zítra, pane švagře.

(Sophie zavře skleněné dveře.)

ALBERT

(sám)

Miluje mne! Myslí na mne!

Jaká modlitba vděčnosti a lásky

stoupá z mého srdce na rty!

Ach! Jak ve chvíli návratu
každá maličkost nás dojírá a dotýká se nás...
A jak má všechno
pronikavé kouzlo!
Ach! Chtěl bych, až se vrátí,
Charlotta našla
myšlenky, které tu zanechávám:
Veškerou mou naději
a veškerou mou něhu!

*(Pomalou odchází. Snesla se noc.
Měsíc pomalu osvětluje dům. Charlotta
a Werther se objeví u vstupu do zahrady;
přicházejí tiše, drží se pod
paží, a zastaví se až pod schodištěm,
kde oba chvíli zůstanou tiše stát.)*

CHARLOTTA

(prostě)

Musíme se rozloučit.
Zde je náš dům,
je čas jít spát.

WERTHER

(důrazněji)

Ach! Budu-li vidět ty
oči stále otevřené, ty oči,
můj obzor, ty dvě oči: moji naději
a moji jedinou radost...
Co mi záleží na spánku?
Hvězdy a slunce
mohou se klidně jeden po druhém
objevit na obloze,
je mi jedno, zda je den... je mi jedno, zda je noc!
Má bytost je lhostejná ke všemu,
co nejste vy!

CHARLOTTA

(směje se)

Ale, vždyť o mne nic nevíte.

WERTHER

(přesvědčeně)

Má duše poznala vaši duši, Charlotto,
a viděl jsem vás dost,
abych věděl, jaká žena jste!

CHARLOTTA

(směje se)

Vy mne znáte?

WERTHER

(vážně a něžně)

Vy jste to nejlepší a zároveň to
nejkrásnější stvoření!

CHARLOTTA

(odmítá)

Ne!

WERTHER

Mám zavolat ty,
které nazýváte svými dětmi?

CHARLOTTA

(zamýšleně, přibližuje se k Wertherovi)

Běda! Ano,
mé děti... Řekl jste to správně!
Obraz mé matky je přítomen
pro všechny tady.
A já, věřím, že vidím
umívat se její tvář, když se starám
o její děti... o mé děti!
Ach! Přála bych si, aby se sem vrátila.
A viděla alespoň na malou chvíli,
zda jsem splnila přísahy, které jsem učinila
v její poslední hodině!

(velmi něžně)

Drahá, drahá maminko,
proč nás nemůžeš vidět?

WERTHER

Ó, Charlotto! Anděli povinnosti,
požehnání nebes na tobě leží!

CHARLOTTA

Kdybyste ji býval znal!
Ach! Je to krutá věc
muset takto opustit to, co je nejdražší!
Kolik něžných vzpomínek
a jak hořká lítost!
Proč je všechno pomíjející?
Děti to pocítily velice živě;
často se ptají
neutěšitelným hlasem:
Proč nám černí muži
odnesli maminku?

WERTHER

Sen! Extáze! Štěstí! Dal bych svůj život
za to, abych si navždy uchoval ty oči,
to okouzující čelo,
tato zbožňovaná ústa, udivená a unešená...
Aby je nikdo jiný
ani na chvíli nespatriil!
Božský úsměv! Ach! Charlotto!
Miluji vás... a zbožňuji vás!

CHARLOTTA

Jsme blázni! Jděme domů...

WERTHER

(rozechvělým hlasem, snaží se ji zadržet)
Ale... uvidíme se?

SPRÁVCE

Charlotto! Charlotto!
Albert se vrátil!

(Běží rychle po terase a zmizí v domě.)

CHARLOTTA

(úzkostně)

Albert!

WERTHER

(táže se Charlotty)

Albert?

CHARLOTTA

(tíše a smutně k Wertherovi)

Ano, ten, jemuž mne moje matka
nechala přísahat, že si ho vezmu za manžela...

*(stále tichým hlasem,
a jako kdyby se obviňovala)*

Bůh je mi svědkem, že jsem na chvíli
po vašem boku...
zapomněla na přísahu, kterou mi připomínají!

*(Werther si skryje obličej do dlaní
jako kdyby vzlykal, pak s úsilím)*

WERTHER

Této přísaze... zůstaňte věrna!

Já... já z toho zemřu! Charlotto!

*(Charlotta, která těžce stoupá po schodech,
se naposledy ohlédne, před tím než
vejde do domu.)*

WERTHER

(Bez nadějný, když Charlotta zmizela.)

Nějaký jiný! Jejím mužem!

DRUHÉ JEDNÁNÍ

Lípy ve Wetzlaru v září téhož roku.

(Náměstí. Uprostřed: protestantský kostel.

Vlevo: fara. Napravo, vzadu,

silnice a krajina. Napravo,

hospoda obrostlá chmelem.

Před kostelem: lípy upravené, aby bylo

vidět vchod. Lavička pod lipami,

u vchodu do fary. Schmidt

a Johann sedí u stolu

před hostincem. Krásná

neděle, odpoledne.)

JOHANN A SCHMIDT

(se sklenkou v ruce)

At žije Bacchus! At žije Semper!

Je neděle!

(Číšnice vychází z hospody

a přináší oběma další pítí.)

JOHANN

Ach! Obdivuhodný den!

Z toho veselého slunce

mám ozářenou duši!

SCHMIDT

Jak je sladké žít, když vzduch

je tak lehký, nebe tak modré...

víno tak čisté!

JOHANN

Je neděle!

SCHMIDT

Je neděle!

(z kostela znějí varhany)

No tak!

Zpívejte mši, ať se rozeznějí varhany!

Blahoslavít Pána

je možné na řadu způsobů,

já ho velebím užíváním jeho darů!

JOHANN

Blahoslavít Pána

je možné na řadu způsobů,

já ho velebím užíváním jeho darů!

SCHMIDT

Sláva tomu, který nám dává

tak dobré víno a dělá náš život tak příjemný!

SPOLEČNĚ

Blahoslavme pána!

Blahoslavme pána!

JOHANN

(rozhlíží se)

To je lidí! Kolik jen je tu lidí!

Přicházejí ze všech koutů!

Pastor řádně oslaví

svých padesát let od svatby!

SCHMIDT

To je dobré pro pastora

padesát let manželství,

Bůh ho ochraňuj!

Ale já bych to nemohl nikdy

tak dlouho vydržet!

*(Charlotta a Albert se objeví. Johann
vstává, sleduje je pohledem a nakloní se ke
Schmidtovi)*

JOHANN

A přitom, vím,
koho by nevystrašilo
takové podobné blaho!

(ukáže na ně)

Podívej! Tady tito... například!

SCHMIDT

(vstává)

Tak! Na jejich zdraví
pojďme vyprázdnit ještě sklenici!

*(Vejdou oba dva do
hospody. Charlotta a Albert došli
pod lípy, sedli si na lavičku.)*

ALBERT

(s něžností)

Tři měsíce! Již jsou to tři měsíce,
co jsme spolu!
Utekly velice rychle...
a přece se mi zdá,
že jsme odjakživa žili spolu!

CHARLOTTA

(tíše)

Alberte!

ALBERT

Kdybyste věděla, jak vás zbožňuji!

(ještě něžněji)

Ale, zda jsem z té dívky,
tak tiché a usměvavé v kruhu rodinném,
učinil ženu šťastnou a bez lítosti?

CHARLOTTA

(vstává)

Když žena

má vedle sebe v každou chvíli

ducha nejpříjemnějšího a nejlepší duši,

čeho by mohla litovat?

ALBERT

(dojatě)

Ach! Sladká slova... a když je poslouchám,

cítím se tak šťastný... a mám uchvácenou duši!

(Charlotta, doprovázena Albertem, zamíří ke kostelu; pak Albert prohodí několik slov s těmi, kteří jdou na mši. Werther se objeví v dálce na silnici. Přichází a s trýzní pozoruje důvěrnosti obou manželů.)

WERTHER

(k sobě, bolestně)

Jiný je jejím manželem!

Jiný je jejím manželem!

Bože dobrotivý,

kdybys mi dovolil jít životem

s tímto andělem po boku,

celý můj život

by nebyl ničím jiným,

než vroucí modlitbou!

A nyní... občas...

mám strach, že se budu rouhat!

(bolestně)

Mě! Mě! Mohla milovat!

Na své hrudi bych tiskl

to božské, to nejkrásnější

stvoření, které Bůh kdy stvořil!

Mě! Mě! Mohla milovat!

Sotva se otevřela nebesa, která se zalila zář,
znovu se uzavřela!
Mě! Mě! Mohla milovat!
Ach! Na své hrudi bych tiskl
to božské, to nejkrásnější
stvoření, které Bůh kdy stvořil!
Celé mé tělo se chvěje,
a celá má bytost
(se srdcervoucím důrazem)
a celá má bytost pláče!

*(Werther, v nejvyšší míře pohnut,
se chce vzdát, ale klesne zdrceně
na lavičku, s hlavou v dlaních. Schmidt
a Johann se objeví na prahu
hospody. Schmidt nabídne paži
opilému a oněmělému Brühlmannovi.)*

SCHMIDT

(vstupuje, k Brühlmannovi)

Ano! Kätchen přijde, říkám vám!

JOHANN

(k Brühlmannovi, vše v pochodu)

V jaký čas a ve který den,
bude její návrat, to nás zajímá!
poněvadž přijde!

SCHMIDT

Poněvadž přijde!

JOHANN

Sedm let snoubenectví,
to se nedá jen tak zapomenout!

SCHMIDT

(berou Brühlmanna)

Pospěšme si! Čekám znamení,
jestli zmeškáme mši, nicméně,
otevřeme ples!

(Rozjařeně odcházejí. Když vstupují do kostela, Albert přichází, dává ruku na Wertherovo rameno, které se zatřese a Werther pohybem ustoupí od Alberta.)

ALBERT

(k Wertherovi)

Do štěstí, kterého je plná moje duše,
příteli, se občas vmísí výčitka...

WERTHER

(překvapeně)

Výčitka?

ALBERT

(upřímně)

Vím o vás, že máte srdce oddané a pevné;
ale ta, která se stala mou ženou,
se vám zjevila v den, kdy ještě
byla svobodná,
a možná jste vedle ní prožil sen,
který nenávratně zmizel?
Když vidím, jak je krásná a jak něžná,
znám přesně
cenu toho, co je mi dáno,
než abych nechápal,
jak kruté by bylo ji ztratit!
(bere ho vřele za ruku)
Chápat toto utrpení,
znamená mu předem odpustit.

WERTHER

Řekl jste:

Má duše je oddaná a upřímná,
(stěží drží své emoce)
...kdybych měl na minulost
příliš hořkou vzpomínku,
vymanil bych tuto ruku, která ji tiskne,

utekl bych daleko od vás
a už bych se nikdy nevrátil!
Ale, tak jako po bouřce
vlna se utíší,
mé srdce již netrpí
svým zapomenutým snem,
a ten, kdo umí číst v hloubce mých myšlenek...
tam nenajde nic než
pouhé přátelství
a to bude díl mého štěstí na zemi.

(Přibíhá Sophie, s květinami v rukou.)

SOPHIE

(k Albertovi, vesele)

Bratře! Podívejte!
Podívejte na ten krásný pugét!
Kvůli pastorovi jsem zplenila zahradu!

(k Wertherovi)

A pak se půjde tančit!
Na první menuet
počítám s vámi...
(pozoruje Werthera a jemně žbrblá)
Ach! Jak smutná tvář!
(naivně a pěkně)
Ale dnes, pane Werthere,
se všichni radují!
Štěstí je ve vzduchu!
Z radostného slunce plného ohně,
na zářícím azuru,
čistý jas sestupuje
z našich čel až do duše!
Všichni se radují!
Štěstí je ve vzduchu!
A pták, který vystoupal k nebesům
na vánku, který šeptá...
se vrátil, aby nám řekl

že Bůh dovoluje, abychom byli šťastni
 Všichni se radují!
 Šťěstí je ve vzduchu!
 Všichni se radují!

WERTHER

(stranou, tiše)

Šťastný! Budu jím moci ještě někdy být?

ALBERT

(k Sophii)

Odnes svou kytičku, drahá sestřičko,
 přijdu za tebou.

(Sophie se o několik kroků vzdálí.)

(k Wertherovi)

Werthere! Mluvili jsme o štěstí...
 Hledáme jej daleko... voláme jej...
 prosíme o něj!

(s jistým záměrem)

A ono přitom možná
 chodí někde okolo...
 s úsměvem na rtech
 a s květinami v rukou!

(Werther je zticha.)

SOPHIE

(na prahu fary, k Albertovi)

Ach! Bratře, pojdte rychle!

(k Wertherovi)

Slyšíte, pane Werthere,
 zvu vás na první menuet!
 Z radostného slunce plného ohně,
 na zářícím azuru,

čistý jas sestupuje
z našich čel až do duše!
Všichni se radují!
Štěstí je ve vzduchu!
Všichni jsou šťastni!

*(Albert se připojuje k Sophii a vstupuje
s ní do fary.)*

WERTHER

(sám)

Říkal jsem pravdu?
Láska, kterou k ní chovám,
není tou nejčistší a nejsvětější?
Do mé duše...
provinilá touha vstoupila?

(vybuchne)

Ano, lhal jsem! Lhal jsem!
Ó, Bože! Trpět bez ustání...
nebo bez ustání lhát!
To je příliš hanby a slabosti!
Musím, chci odjet!

*(Charlotta se objeví na prahu kostela
a jde směrem k faře. Werther
jí zpozoruje.)*

WERTHER

(změněným tónem; stranou)

Odjet, Ne!
Chci jí být na blízku!

CHARLOTTA

(nevšimne si Werthera)
Jak nacházíme v modlitbě
novou sílu!

WERTHER

(z dálky)

Charlotto!

CHARLOTTA

(otočí se)

Jdete také k pastrovi?

WERTHER

(přiblíží se, smutně)

K čemu by to bylo dobré?

Abych vás viděl stále

vedle někoho jiného!

(přistoupí blíže k Charlottě,

kteřá stojí nehnutě)

Ach! Jak je vzdálený ten den plný

důvěrného půvabu...

Kdy se můj pohled poprvé setkal s tím vašim!

Kdy jsme spolu

setrvali tak dlouho,

tak blízko... aniž bychom si cokoliv řekli...

Avšak z nebe sestupoval

výsostný paprsek, který vypadal,

že se usmívá...

nad našim mlčenlivým dojetím!

CHARLOTTA

(chladně)

Albert mne miluje a jsem jeho žena!

WERTHER

(rozzlobeně)

Albert vás miluje!

Kdo by vás nemiloval?

CHARLOTTA

(něžněji)

Werthere! Což není

jiné ženy na zemi

hodné vaší lásky... a...
a přitom svobodné?
Já již sobě nepatřím...
Proč mne tedy milujete?

WERTHER

Ach! Ptejte se bláznů,
jak se stalo, že se jim pomátl rozum!

CHARLOTTA

(rezolutně)

Dobrá! Poněvadž navždy
osud nás rozdělil...
Vzdale se! Odjedte! Odjedte!

WERTHER

Ach! Co jsem to slyšel?

CHARLOTTA

(těžce)

To, co bylo třeba, abyste ode mne slyšel!

WERTHER

(hrubě)

A co vás k tomu vede?

CHARLOTTA

Povinnost!

(něžněji)

Nepřítomnost činí někdy
bolest méně hořkou...

WERTHER

(bolestně)

Ach! Dát mi zapomenout
není v její moci!

CHARLOTTA

(ještě něžněji)

Proč zapomenout?

Myslete na Charlottu

naopak,

myslete... na její klid;

buďte silný... buďte dobrý.

WERTHER

(trochu utišen)

Ano! Mám jedinou touhu, abyste

byla šťastná!

(se slzami, ale tiše)

Ale nikdy vás již nevidět...

To je nemožné! Ne!

CHARLOTTA

(s velkou něhou)

Příteli, nejsem až tak přísná...

a nemohu požadovat věčné vyhnanství...

(ovládne se)

Vraťte se... brzy... třeba...

na Štědrý den!

WERTHER

(prosebně)

Charlotto!

CHARLOTTA

(otočí se)

Na Štědrý den!

*(Zmizí. Werther ji chce zavolat;
ale vrátí se... beznadějně a
poraženě. Sní a dívá se na cestu,
kterou Charlotta zmizela.)*

WERTHER

(po chvíli zármutku, rezolutně)

Ano! Udělám, co mi přikazuje...

pro její klid... udělám to!

A opustí-li mne síla...

Ach! Sám navěky

spočinu!

Proč se třást před smrtí?

Před tou vlastní?

Zvedáme oponu...

(tajemně)

pak přejdeme na druhý břeh,

to je to, čemu říkám smrt!

(ještě sní)

Urazíme snad nebesa,

když přestaneme trpět?

Když se dítě vrátí z cesty,

není nutné mu nic vyčítat.

A když otec uslyší domě jeho kroky,

šťasten ho dlouze obejmě!

Ó Bože! Který jsi mne stvořil,

budeš méně milosrdný?

Ne, nedokázal bys, zakrytý za závojem

vrhnout do noci svého nešťastného syna!

Svého syna!

Tušíc tvůj úsměv tam někde ve hvězdách

navrátil by se k tobě s vědomím,

že vše je předem odpuštěno!

Otče! Otče!

Otče, kterého neznám,

ve kterého přece věřím,

promluv k mému srdci,

přivolej mne! Přivolej mne!

(bez hlasu, téměř nemluví)

Přivolej mne!

(Werther se začne vzdalovat, jakmile se objeví

Sophie na prahu fary.)

SOPHIE

(vesele)

Pojďte přece! Průvod se blíží,
a budíž řečeno bez výčitek,
jste to jen vy, na koho se čeká!

WERTHER

(příkře)

Promiňte, odcházím!

SOPHIE

(udíveně)

Vy odcházíte!

WERTHER

(rozpačitý)

Teď hned...

SOPHIE

(opakuje; velice pohnutě)

Teď hned...

Ale bez pochyby...
vrátíte se? Zítřka? Brzy?

WERTHER

(prudce a s velkou emoci)

Ne! Nikdy! Sbohem!

(Uteče.)

SOPHIE

*(velmi dojatá, volá jej, běží za ním
až k cestě)*

Pane Werthere!

V zatáčce cesty... mizí...

je pryč!

(propukne v pláč)

Pane Bože!

Před chvílí jsem byla tak šťastná!

*(Objevuje se průvod –
lidé přichází z různých stran.)*

CHARLOTTA

(zpozoruje Sophii a běží k ní.)

Ach! Co se děje? Ona pláče!

Sophie!

SOPHIE

(padne Charlottě do náruče)

Ach! Sestro!

Pan Werther odešel!

ALBERT

On!

SOPHIE

A navždy!

Právě mi to řekl... a pak,

uprchl jako blázen!

CHARLOTTA

(sama k sobě a překvapeně)

Navždy!

ALBERT

Miluje ji!

*(Průvod oslavující padesáté výročí
manželství pastora přejde
přes náměstí. Výkřiky, ať žijí.)*

TŘETÍ JEDNÁNÍ

*(Štědý den, pět hodin odpoledne,
v Albertově domě. Salón. Uprostřed
napravo ve výklenku dvoukřídle dveře.
Nalevo, ve stejném koutě,
velká zelená kachlová kamna.
Uprostřed cembalo. Napravo vchod do
Albertova pokoje. Nalevo, vchod do
pokoje Charlotty. V prvním plánu
nalevo: malý sekretář; ještě více vepředu:
šicí stolec a křeslo. Téměř napravo,
stále v prvním plánu, pohovka.
na stole rozsvícená lampa.)*

CHARLOTTA

(sama, sedí u šicího stolků; zasněně)

Werther... Werther...

Kdo by byl řekl, jaké místo bude v mém srdci
dnes zaujímat?

od té doby, co je pryč, proti mé vůli,

(Pustí z ruky svou ruční práci.)

všechno mne mrzí! A moje duše je ho plná!

*(Pomalů, zvedá se, jako kdyby byla přitahována
k sekretáři, který otvírá.)*

Ty dopisy!

Ty dopisy!

Ach! Pročítám je bez ustání...

S jakým kouzlem...

ale také s jakým smutkem!

Měla bych je zničit... nemohu!

(Vrací se ke stolku,

s očima upřenýma na dopis, který čte.)

„Píšu vám

z mého malého pokoje:

pod šedivým a těžkým

prosincovým nebem.

Tíží mne jako rubáš

a jsem sám! Sám! Stále sám!“

(padne do křesla, ve kterém předtím seděla)

Ach! Nikdo u něj není!

žádný projev něhy...

ani slítování!

Bože! Odkud se ve mně vzala tato smutná odvaha,
příkázat mu takové vyhnanství a takové odloučení?

*(Po chvíli, vezme jiný
dopis a otevře jej. Čte.)*

„Veselé křiky dětí doléhají

k mému oknu,

Křiky dětí!

A myslím na ten sladký čas,

kdy všichni ti vaši malí hráli si

okolo nás!

Zapomenou na mne, možná?“

(přestane číst; výrazně)

Ne, Werthere, v jejich vzpomínce váš

obraz zůstává živý...

až se vrátíte...

Ale vrátí se?

(vstane, zděšeně)

Ach! Tento poslední lístek mne mrazí

a jsem vyděšená!

(čte)

„Říkala jsi: na Štědrý den, a já křičel: nikdy!

Brzy uvidíme,

kdo z nás měl pravdu!

Ale pokud bych se neměl objevit

ve stanovený den,

nedávej mi vinu,

opлакávej mne!“

(zděšeně opakuje, bojí se porozumět)

„Nedávej mi vinu, oplakávej mne!“

(dá se opět do čtení)

„Ano, těma očima plnýma kouzla,

tyto řádky... budeš znovu čist,

zaplavíš je slzami...

Ó, Charlotto, budeš se celá chvět!"

(opakuje si, aniž by četla)

...budeš se chvět!

Budeš se chvět!

*(Zatímco Charlotta znovu čte,
stupuje živě Sophie, drží v náručí
Hračky pro večerní slavnost. Charlotta,
překvapena, rychle schová dopisy,
které držela v ruce.)*

SOPHIE

Dobrý den, sestro!

jdu na novinky!

Albert je pryč...

Nevíme, co s tebou je!

a otec je nespokojený...

CHARLOTTA

(stále starostlivě)

Dítě!

SOPHIE

(bere Charlottu kolem pasu)

Ale, trpíš?

CHARLOTTA

Proč si to myslíš?

SOPHIE

(drží jí za ruku)

Ano, tvá ruka je ledová,

(dívá se jí do očí)

a tvé oči jsou červené,

vidím to dobře!

CHARLOTTA

(odvrátí se, rozpačitě)

Ne, to nic není...

jen se cítím někdy...
 trochu smutná... opuštěná!
 Ale jestli nějaký smutek mou duši
 zachvátil,
 (*tónem veselým, ale nuceným*)
 já si na něj nevzpomínám...
 A nyní, vidíš: směji se...

SOPHIE

(*přítulně*)

Potřebuješ se smát!
 Smát se jako kdysi!

CHARLOTTA

(*stranou*)

Kdysi!

SOPHIE

(*vesele*)

Ach! Smích je požehnaný, veselý,
 lehký, zvučný!
 Má křídla, je to pták...
 Je to pták úsvitu!
 Je to světlo srdce, které uniká
 v paprscích!
 Ach! Smích je požehnaný, veselý...

(*Sophie vede Charlottu ke křeslu
 a klesne k jejím kolenům.*)

Poslouchej!

Jsem už dost stará na to, abych znala příčiny
 některých věcí...
 Ano! Všechna čela tady
 jsou zasmušilá...
 (*váhá*)
 od chvíle, kdy Werther utekl!

(*Charlotta se třese.*)

Ale proč nechává bez nových zpráv,
(sklopí oči)
ty, kteří mu zůstali věrní?

CHARLOTTA

Všechno... i to dítě...
vše mi o něm hovoří!

SOPHIE

(přistoupí k Charlottě)
Slzy? Ach! Odpusť, prosím tě!
Ano! Neměla jsem o tom mluvit

CHARLOTTA

(nedovede se přemoci)
Pojď! Nech padat mé slzy
(vroucně)
Slzy mi udělají dobře, sestřičko!
Slzy, které člověk nevypláče,
padnou všechny do naší duše.
A svými neúnavnými kapkami
buší do srdce smutného a zbědovaného!
Jeho odolnost se nakonec vyčerpá;
a srdce se nahlodá... a oslábne:
je příliš velké,
nic ho nenaplnuje;
je příliš křehké, všechno jej zlomí!
Všechno jej zlomí!

SOPHIE

(zdešena)
Tak! Charlotto, věř mi,
nezůstávej tady,
pojď k nám...
U nás zapomeneš na své trápení.
(změní tón, vesele)
Otec naučil tvé děti
překrásná vánoční přání!

(Sophie si bere hračky, které položila, když přišla.)

CHARLOTTA

(stranou, v největším rozrušení)

Vánoce! Ach! Tento dopis!

(opakuje chmurně)

„Pokud bych se neměl objevit
ve stanovený den... před tebou...
nedávej mi vinu,
oplakávej mne! Oplakávej mne!“

SOPHIE

(vrací se k Charlottě)

Tak! Domluveno, přijdeš?

CHARLOTTE

(nepřesvědčivě)

Ano, možná...

SOPHIE

(s vroucí netrpělivostí)

Ne! Ne! Určitě!

CHARLOTTA

(pokusí se o úsměv)

Určitě!

SOPHIE

(váhavě)

Opravdu?

CHARLOTTA

(ujíšťuje ji)

Ano, přijdu! Slibuji ti to, miláčku!

SOPHIE

(přítulně)

Přijdeš?

CHARLOTTA

Ano, přijdu...

SOPHIE

Přijdeš?

CHARLOTTA

Ach! Vrať se!

Ať tě ještě obejmú!

*(Sophie se vzdálí. Charlotta se vrací
pomalu ke stolu, beznadějně,
spontánně a jakoby nechtěně.)*

Ach! Moje odvaha mne opouští!

Pane! Pane!

(s prosebnou vroucností)

Pane Bože! Pane!

Následovala jsem tvůj zákon,

dělala jsem a chtěla dělat

vždy svou povinnost,

jen v tebe samotného doufám,

neboť těžká je má zkouška

a slabé je mé srdce!

Pane Bože! Pane Bože! Pane!

Čteš v mé duši, běda! Vše jí zraňuje!

Běda! Vše jí zraňuje a vše jí děsí!

Slituj se nade mnou, ochraňuj mne ve slabosti!

Dobrý Bože!

Přijď mi na pomoc! Vyslyš mou modlitbu!

Vyslyš mou modlitbu! Ó, dobrý Bože!

V tebe jen doufám!

Pane Bože! Pane Bože!

(Otevřou se dveře a vstupuje Werther.)

Nebesa! Werthere!

*(Werther stojí u dveří, bledý,
téměř umdlévající, opřený o zed.)*

WERTHER

*(zlomeným hlasem, aniž by se díval na Charlottu;
bolestně)*

Ano! Jsem to já! Vrátil jsem se! A přece...
daleko od vás... neuplynula ani
hodina... ani okamžik...
kdybych si neříkal: ať raději zemřu,
než abych ji spatřil! Pak... nastal den,
který jste mi určila... k návratu...
odjel jsem! Na prahu...
jsem ještě odolával... chtěl jsem uprchnout!
Co mi přinese to všechno!
Tady jsem!

CHARLOTTA

*(velice pohnuta, snaží se ovládnout
a vypadat lhostejně)*

Proč ta hořká slova?
Proč se nechcete vrátit?
Vždyť tu na vás všichni čekají...
můj otec... děti!

WERTHER

(se zvědavostí)
A vy? Vy také?

CHARLOTTA

*(utne slova, která cítí na jeho rtech
a neodpoví mu)*

Podívejte! Dům
zůstal takový, jak jste jej opustil!
Když jej tak vidíte

(něžně)

Nepřipadá vám,
že si vzpomíná?

WERTHER

(rozhlédne se kolem sebe)

Ano, vidím... nic se tu nezměnilo...

(smutně)

až na ta srdce!

Vše je stále na svém místě!

CHARLOTTA

(něžně a prostě)

Vše je stále na svém místě!

WERTHER

(jde pokojem)

Tady je cembalo,

které zpívalo o mém štěstí

nebo se chvělo mým trápením.

Když váš hlas

doprovázel můj!

CHARLOTTA

(přiblíží se ke stolu)

Když váš hlas

doprovázel můj...

WERTHER

(přistupuje ke stolu)

Tyto knihy!

Nad kterými jsme

tolikrát skláněli

společně své hlavy!

(Jde k sekretáři, na kterém

leží krabice s pistolemi.)

A tyto zbraně...

Jednoho dne jsem se jich dotkl...

(zastřeným hlasem)

tehdy jsem byl nedočkavý
dlouhého odpočinku,
po kterém jsem toužil

CHARLOTTA

*(aniž by viděla tento poslední pohyb,
Jde k cembalu, na které položila
nějaký rukopis; pak se vrátí k Wertherovi)*

A toto jsou Ossianovy verše,
které jste začal překládat...

WERTHER

(bere rukopis)

Překládat! Ach! Jak často můj sen letěl
na křídlech těchto veršů, a jsi to ty,
drahý básníku, který spíše byl
mým interpretem!

(se sentimentem)

Je v tom celá má duše!

(čte)

„Proč mne probouzíš,

ó jamí vánku?

Proč mne probouzíš?

Na čele cítím tvé něžnosti,

a přece je blížká doba

bouří a smutků!

(s beznadějí)

Proč mne probouzíš

ó jamí vánku?

Zítřka půjde údolím poutníků

a vzpomene si na mou první slávu...

A jeho oči mamě budou hledat

moji krásu.

Nenajdou více

než smutek a než bídu!

Běda! Proč mne probouzíš

ó jamí vánku?“

CHARLOTTA

(nanejvýš rozrušena)

Nesmíte přestat!

Běda! To zoufalství...

ten zámutek... vypadá to...

zdá se mi...

WERTHER

Nebesa! Pochopil jsem?

Pochopil jsem?

V tom chvějícím se hlase,

v těch něžných očích plných slz,

není to přiznání, co čtu?

CHARLOTTA

(třese se)

Ach! Mlčte!

WERTHER

K čemu se máme ještě pokoušet

jeden druhého klamat...

CHARLOTTA

(prosebně)

Prosím vás!

WERTHER

(vášnivě)

No tak! Lhali jsme si oba,

když jsme si říkali, že jsme přemohli

tu nesmrtelnou lásku, která se chvěje

v našich srdcích!

CHARLOTTA

Werthere!

WERTHER

(vzrušeně)

Ach! Ten první polibek,

můj sen a má touha!
Šťěstí, ve které jsem tak doufal,
a které jsem dnes zahlédl!
Pálí mne na rtech
ještě žžnících
ten polibek...
ten polibek, o který prosím,
poprvé!

CHARLOTTA

(omdlévá, padne na pohovku)
Ach! Rozum mne opouští...

WERTHER

(vrhá se jí k nohám)
Ty mne miluješ!

CHARLOTTA

(odstrkává ho)
Ne! Vše co nás rozděluje
je možné zapomenout!

WERTHER

(důrazně)
Miluješ mne!

CHARLOTTA

(stále se brání)
Smilování!

WERTHER

Už žádné výčitky!

CHARLOTTA

Ne!

WERTHER

Už žádné trápení!

CHARLOTTA

Ach! Smilování!

WERTHER

Kromě nás nic neexistuje,
vše ostatní je marné!

CHARLOTTA

Ach! Pane! Ochraňujte mne!

WERTHER

Ale pouze láska je opravdová!
Vždyť je to božské slovo!

CHARLOTTA

(bez sebe)

Ochraňujte mne, Pane.

WERTHER

Pojď! Miluji tě!
už žádné výčitky...
jen láska je pravdivá,
je to slovo, božské slovo!

CHARLOTTA

Ochraňujte mne proti mně samotné!
Ochraňujte mne, Pane, před ním...
ochraňujte mne!

WERTHER

Miluji tě!

CHARLOTTA

Smilování!

WERTHER

Miluji tě!

CHARLOTTA

(ve Wertherově náruči)

Ach!

(celá vyděšená se vzpamatuje)

Ach! V jeho náruči!

WERTHER

(náhle se vzpamatuje, úpěnlivě odprošuje Charlottu)

Promiňte!

CHARLOTTA

Ne!

Už mne nevidíte!

WERTHER

Charlotto!

CHARLOTTA

(se srdcervoucí výčitkou)

To vy, vy! Kvůli vám prchám
se zoufalou duší!

Sbohem! Sbohem! Navždy!

*(Charlotta prchá a zavře za sebou
dveře od pokoje. Werther běží za ní.)*

WERTHER

(zdrčeně)

Ale ne... to je nemožné!

Poslouchej mne! Můj hlas tě volá!

Vrať se! Budeš mi svatou!

Vrať se! Vrať se!

Nic! Ani slova... mlčí...

Budiž. Sbohem tedy!

Charlotta mi dala rozsudek!

(jde k zadním dveřím)

Oblékni smutek, ó přírodo! Přírodo!

Tvůj syn, tvůj milovaný,

tvůj milenec zemře!

Odnese si s sebou věčné utrpení,
můj hrob se může otevřít!

(Uteče.)

ALBERT

(vstupuje, znepokojený a zasmušilý; tvrdě)

Werther se vrátil...

(pokládá svůj kabát na nábytek)

viděli ho, jak se vrací!

(mění tón, překvapeně)

Nikdo tu není?

Dveře otevřené na ulici...

Co se to jen děje?

(Dívá se na chvíli k oknu,

jako kdyby viděl někoho se vzdalovat.

Pak jde k Charlottinu pokoji, volá.)

Charlotto!

(hlasitěji, naléhavěji)

Charlotto!

CHARLOTTA

(objeví se a je zděšena, když vidí manžela)

Ach!

ALBERT

(úsečně)

Co je vám?

CHARLOTTA

(stále znepokojeně)

Ale... nic...

ALBERT

(naléhavě)

Vypadáte pohnutá, znepokojená...

CHARLOTTA

(snaží se ovládnout)

Ano... to překvapení...

ALBERT

(nedůvěřivě, skoro hrubě)

Kdo tu byl?

CHARLOTTA

(zajímavě)

Tady?

ALBERT

(temně)

Odpovězte!

(Vejde sluha, který přináší dopis. Albert ho zpozoruje a prudce se k němu obrátí.)

Vzkaz?

(Albert pozná rukopis a upřeně se dívá na Charlottu.)

Od Werthera!

CHARLOTTA

(nemůže zadržet výkřik)

Bože!

ALBERT

(nespouští ze Charlotty oči, čte)

„Odjždím na dlouhou cestu...
nepůjčila byste mi své pistole?“

CHARLOTTA

(stranou, cítí, že omdlí)

On odjždí!

ALBERT

(pokračuje)

„Bůh vás oba ochraňuj!“

CHARLOTTA

Ach! Strašná předtucha!

ALBERT

(k Charlottě, chladně)

Dejte mu je!

CHARLOTTA

(ustupuje, vystrašeně)

Kdo? Já?

ALBERT

(lhostejně)

Ano, vy!

CHARLOTTA

Jaký pohled!

(Albert jde směrem ke svému pokoji napravo, a než tam vstoupí, podívá se ještě na Charlottu, která jde, sotva se drží na nohou, ke sluhovi a předá mu krabici, Sluha odejde. Albert zmuchlá dopis, který drží v ruce, hodí ho do kouta s gestem zloby a rychle vstoupí do pokoje. Charlotta si uvědomí situaci. Rychle se vzpamatovává, vezme pláštěnku, která je položena na jednom z křesel.)

CHARLOTTA

(pevně)

Bože! Nebudeš chtít, abych přišla příliš pozdě!

(utíká, zoufale.)

ČTVRTÉ JEDNÁNÍ

První obraz

*(Štědný večer. Vidíme malé městečko
Wetzlar, viděno z ptačí perspektivy, vánoční
noc. Měsíc slabě osvětluje
stromy a střechy, zahalené sněhem.
V několika oknech se trochu svítí.
Sněží. V hledišti tma. Hudba pokračuje
až do proměny dekorace.)*

Druhý obraz

*(Pracovna Werthera. Trojramenný
svícen, který slabě osvětluje stůl plný
knih a papírů.
Uprostřed, trochu nalevo,
je vidět velké otevřené okno,
kterým nahlížíme na náměstí
a na domy zahalené sněhem;
jeden z domů, ten správčův je osvícen.
Vzadu napravo dveře.
Svíť měsíce vstupuje do pokoje.
Werther, smrtelně postřelen,
leží vedle stolu.
Dveře se rychle otevřou.
Charlotta vstupuje.)*

CHARLOTTA

(volá s úzkostí)

Werthere! Werthere!

(jde dál, znepokojeně)

Nic!

*(Jde za stůl, a jak hledá,
objeví Wertherovo bezvládné tělo
a vrhne se na něj. Vykřikne
a vyděšena rychle ustoupí.)*

Bože! Ach! Krev!
Ne!
(tlumeným hlasem)
Ne! To není možné! Werthere! Werthere!
Nemůže být mrtvý! Werthere! Werthere!
Ach! Prober se...
Odpověz! Odpověz! Ach! To je strašné!

WERTHER
(konečně otevře oči)
Kdo to mluví?

(poznává ji)
Charlotto! Ach! To jsi ty!
(bez hlasu)
Odpusť mi!

CHARLOTTA
Odpusť ti! Vždyť to já tě ranila,
krev, která zde teče z tvé rány...
Jsem to já, kdo ji prolil!

WERTHER
(trochu se nadzvedne)
Ne!
Neudělala jsi nic, co by nebylo správné a dobré,
moje duše ti žehná za tuto smrt...
Která tě uchová nevinou...
a mě ušetří výčitek!

CHARLOTTA
(zmatena, obrací se ke dveřím)
Ale je třeba pomoc! Pomoc! Ach!
(Werther ji zadrží.)

WERTHER
(nadzvedne se na jednom koleni)
Ne! Nikoho nevolej!
Každá pomoc by byla marná!

Podej mi jen ruku.
*(opře se o Charlottu a zvedne se,
 usmívá se)*

Vidíš!
 Nepotřebuji žádnou pomoc,
 jen tu od tebe!
(Sedne si.)

A pak... není třeba,
 aby sem ještě někdo přišel
 nás odloučit!
 Je nám tak dobře!
(drží ji za ruku)
 V této poslední hodině
 jsem šťastný, umírám, a říkám ti,
 že tě zbožňuji!

CHARLOTTA
(něžně a vášnivě)

A já, Werthere, a já
(energicky)
 tě miluji!
(pohnutě)
 Ano... v ten den,
 kdy jsi mi stanul před očima...
 jsem pocítila pouto,
 které nikdo nezlomí,
 a které nás spojuje!
 Kvůli povinnosti
 jsem dala přednost tvému utrpení,
 a abych se sama neztratila, běda!
 Ztratila jsem tě!

WERTHER
 Mluv ještě! Mluv, zapřísahám tě!

CHARLOTTA
(pokračuje, na nejvyšší míru pohnuta)
 Ale smrt se blíží...
 a než si tě vezme...

Ach! Tvůj polibek,
(něžně)
tvůj polibek...
alespoň ti ho vrátím!
Ať tvá duše v moji duši
v polibku se slije!
V tomto polibku, kéž zapomeneme navždy
na všechna zla... zámutky!
Ať nás nechá zapomenout na bolesti!

WERTHER, CHARLOTTA
Na všechno... zapomeňme na všechno!

CHARLOTTA
Na všechno... zapomeňme na všechno!

WERTHER, CHARLOTTA
...zapomeňme na všechno!
(*téměř vzdychají*)
Na všechno! Na všechno!

HLASY DĚTÍ
(*v dálce*)
Vánoce! Vánoce! Vánoce!

CHARLOTTA
(*bolestně, poslouchá*)
Bože! Tyto radostné výkřiky!
Ten smích v této kruté chvíli!

(*Charlotta vystoupá k oknu,
hned se však vrátí k Wertherovi.*)

HLASY DĚTÍ
Ježíš se narodil,
zde je náš božský pán,
králové a pastýři Izraele!

WERTHER
Ach! Děti... andělé!

HLASY DĚTÍ

Vánoce! Vánoce! Vánoce!

WERTHER

Ano... Vánoce!

To je zpěv vykoupení...

HLASY DĚTÍ

Vánoce! Vánoce! Vánoce!

WERTHER

To je zpěv odpuštění

z úst nevinností!

HLASY DĚTÍ

Vánoce! Vánoce! Vánoce!

CHARLOTTA

(přistoupí k němu)

Werthere!

WERTHER

(stále více v halucinacích)

Proč ty slzy? Myslíš tedy,
že v tuto chvíli můj život končí?
Začíná... Sama to uvidíš!

SOPHIE, DĚTI

Vánoce!

SOPHIIIN HLAS

Bůh dovoluje, abychom byli šťastní!
Šťěstí je v ovzduší!

HLASY DĚTÍ

Vánoce!

HLAS SOPHIE

Celý svět se raduje!

HLASY DĚTÍ

Vánoce!

SOPHIIN HLAS

Štěstí je v ovzduší.

HLASY DĚTÍ

Vánoce! Vánoce! Vánoce!

SOPHIIN HLAS

Bůh nám dovoluje, abychom byli šťastni!

CHARLOTTA

(dívá se na Werthera, s úzkostí)

Ach! Jeho oči se zavírají!

Jeho ruka ledovatí!

Zemře! Zemře! Ach! Smilování! Milost!

Nechci to! Nechci to!

Ach! Werthere! Werthere!

Odpověz mi, odpověz!

Můžeš mne ještě slyšet!

(jemně a něžně, Werther se o ni opírá)

Smrt z mé náruče

si tě neodváží vzít!

(velice dojatě)

Budeš žít! Budeš žít!

(šeptá)

Vidíš, už se ničeho nebojím!

WERTHER

Ne... Charlotto! Umírám...

Ano... ale poslouchej dobře:

Tam, na konci hřbitova,

jsou dvě velké lípy!

Tam bych chtěl navždy spočinout!

CHARLOTTA

(s obavami)

Mlč! Pro smilování!

WERTHER

Kdyby mi to bylo odepřeno...
Kdyby křesťanská země
byla zapovězena tělu nešťastníka,
blízko cesty nebo v osamělém údolí
umístěte můj hrob!
Kněz odvrátí oči,
když tudy půjde...

CHARLOTTA

Pro smilování! Werthere!

WERTHER

(pokračuje)

Ale, aby ostatní neviděli,
jedna žena přijde navštívit vyhnance...
A sladkou slzou, jež do stínu spadne
mrtvým, ubohým mrtvým...
se bude cítit blažený...

*(Hlas mu vypoví, pokusí se ještě
nadechnout... pak jeho paže povolí
a hlava klesne... je mrtev.
Charlotta nemůže uvěřit tomu, co vidí,
bere Wertherovu hlavu do rukou,
pak zoufale zvolá.)*

CHARLOTTA

Ach!

HLASY DĚTÍ

(z dálky)

Vánoce! Ježíš se narodil,
zde je náš božský pán;
králové a pastýři Izraele!

CHARLOTTE

(zoufale volá)

Werthere!

(oslabeně)

Ach!

Vše skončilo!

HLASY DĚTÍ

Vánoce! Vánoce! Vánoce!

*(Charlotta padne unavena k Wertherovým nohám
z je slyšet dálky bujarý smích, cinkání skleniček a rozjařený křik.)*

KONEC OPERY

PROFILY INSCENÁTORŮ

ROBERT JINDRA

– hudební nastudování, dirigent

V roce 1999 absolvoval Pražskou konzervatoř v oboru klasický zpěv. Ve studiu pokračoval v oboru dirigování pod vedením prof. M. Košlera, prof. J. Kasala a prof. M. Němcové, u níž absolvoval v roce 2003 se Symfonickým orchestrem Pražské konzervatoře. Od roku 1999 pravidelně spolupracuje s Dětskou operou Praha (DOP), kde nastudoval a dirigoval tituly: *Brundibár* (H. Krása), *Otvírání studánek* (B. Martinů), *Červená Karkulka* (J. Boháč), *Hry* (J. F. Fischer), *Česká mše vánoční* (J. J. Ryba), *Géniové a děti*, *Malý Mozart* a *Komínček* (B. Britten). S DOP také natočil několik oper na CD. V letech 2000–2008 působil jako pedagog na Pražské konzervatoři, kde nastudoval a dirigoval opery: *Žižkovské dvojzpěvy* (Š. Voseček), *Dido a Aeneas* (H. Purcell), *La clemenza di Tito*, *Le nozze di Figaro* a *Kouzelná flétna* (W. A. Mozart). Od ledna 2001 byl asistentem sbormistra v Národním divadle v Praze. Podílel se tak na přípravě několika premiér a se sborem ND nastudoval opery *Der Meergeuse* (F. Škroup) a *Ilseino srdce* (R. Karel). V roce 2001 nastudoval a dirigoval ve Státní opeře Praha světovou premiéru oper soudobého skladatele V. Wimmera *Rytíř a smrt* a *Jelizaweta Bam*. Na festivalu Mladá Praha 2004 dirigoval *Stabat Mater* od J. K. Vaňhala s Kühnovým dětským sborem a Komorním orchestrem Pražských symfoniků. Spolupracuje s orchestrem Praga sinfonietta, komorním orchestrem Virtuosi Pragenses, Pražskou komorní filharmonií, Českým národním symfonickým orchestrem a orchestrem Národního divadla v Praze, s nímž natočil i CD „Opera nás baví“

s předními českými operními pěvci. Od ledna 2004 zastával v Národním divadle v Praze funkci asistenta dirigenta. Podílel se na přípravě oper *Nagano* (M. Smolka), *Vánda* (A. Dvořák), *Montezuma* (L. Ferrero), *Aida* (G. Verdi), *Don Pasquale* (G. Donizetti), *Don Giovanni* (W. A. Mozart), *Tajemství* (B. Smetana), *La fanciulla del West* (G. Puccini), *Falstaff* (G. Verdi), *Evžen Oněgin* (P. I. Čajkovskij). Spolupracoval také na projektu prvního kompletního provedení tetralogie R. Wagnera *Prsten Nibelungův* v Národním divadle v Praze v roce 2005. Od sezóny 2005/2006 v ND působí již jako dirigent (*Don Giovanni*, *Tajemství*, *Falstaff*, *Carmen*, *Così fan tutte*). Spolupracoval s dirigentskými osobnostmi, jako jsou John Fiore, Asher Fisch a Gerd Albrecht. V roce 2006 započala jeho spolupráce s Deutsche Oper am Rhein (Düsseldorf/Duisburg), kde se jako hudební asistent šéfdirigenta J. Fioreho podílel na přípravě inscenací *Elektra* (R. Strauss) a *Její pastorkyňa* (L. Janáček). V sezóně 2008/2009 byl do DOR přizván k rozsáhlejší spolupráci. Během této sezóny hudebně připravoval inscenace oper českých autorů (Dvořákova *Rusalka*, Janáčkovy opery *Káťa Kabanová*, *Věc Makropulos*, *Příhody lišky Bystroušky* a *Z mrtvého domu*; podílel se také na přípravě Wagnerovy tetralogie *Prsten Nibelungův*. V letech 2005–2008 dirigoval operu *Don Giovanni* (W. A. Mozart) během letní stagiony ve Stavovském divadle. V dubnu 2007 byl pověřen dirigováním závěrečného koncertu festivalu Opera 2007 ve Státní opeře Praha. Na jaře tohoto roku debutoval v Norské královské opeře v Oslu se Straussovou *Ariadnou na Naxu*. Od března 2010 se ujal postu hudebního ředitele v Národním divadle moravskoslezském v Ostravě. Diriguje koncerty a představení v České republice, ale i v zahraničí (Mnichov, Berlín, Stuttgart, Kiel, Bayreuth).

JIŘÍ NEKVASIL

– režie

Narozen 27. 11. 1962 v Ostravě. V roce 1989 absolvoval studium operní režie na hudební fakultě AMU u Ladislava Štrose. Na divadelní fakultě AMU se formou mimořádného studia paralelně věnoval také dramaturgii. V roce 1988 založil spolu se scénografem Danielem Dvořákem Operu Furore, experimentální operní studio. O dva roky později byli oba jako intendanté pověřeni řízením Komorní opery Praha, kterou reorganizovali na Operu Mozart. Od roku 1998 působil jako umělecký šéf, dramaturg a režisér ve Státní opeře Praha. V letech 2002–2006 zastával post šéfa opery Národního divadla v Praze. Od 1. 1. 2010 je ředitelem Národního divadla moravskoslezského v Ostravě. Za svou dosavadní uměleckou dráhu realizoval Jiří Nekvasil přes sedmdesát operních a činoherních inscenací, nejprve zejména pro Operu Furore (*Faust*, *Houslema do železa*, *Andy Warhol*, *Golem – extáze expresionismu*), Operu Mozart (*The Best of Mozart*, *Figaro? Figaro!*, *Play Magic Flute*, *Don Juan Bastien*). V letech 1992–1998 realizoval během letních stagion Opery Mozart v pražském Stavovském divadle mozartovský cyklus: *Kouzelná flétna*, *Così fan tutte*, *La clemenza di Tito*, *Figarova svatba*, *Don Giovanni*.

Ve Státní opeře Praha inscenoval v letech 1999 – 2002 světové premiéry oper *Bubu z Montparnassu* (E. F. Burian), *Faidra* (E. Viklický) a *Circus Terra* (T. Madsen). Dále českou premiéru opery *Utahování šroubu* (B. Britten), *Es war einmal* (A. Zemlinsky) a operu *Polský žid* (K. Weis).

V Národním divadle nastudoval Jiří Nekvasil v roce 1997 večer soudobých oper J. Klusáka (*Zpráva pro akademii*) a M. Nymana (*Muž, který si spletl svou ženu s kloboukem*). *Zprávu pro akademii* v roce 2002 doplnil *Bertram a Mescalinda*, další Klusáková opera. K dalším režii Jiřího Nekvasila v Národním divadle patří od roku 2003 minimalistická opera Johna Adamse *Smrt Klinghoffer*, Janáčkovy opery *Výlety páně Broučkovy* a *Její pastorkyňa*, Smetanova *Prodaná nevěsta* a *Tajemství*, *Řecké pašije* Bohuslava Martinů, *Antigona* Josefa Myslivečka, obnovená inscenace Mozartova *Dona Giovanniho*, scénické provedení Verdiho *Requiem*, Cileova *Adriana Lecouvreur* a Pucciniho *Děvče ze Západu*.

Je spoluautorem a zároveň režisérem opery-procesu *Zítřa se bude...*, kterou napsal spolu s Alešem Březinou pro pěvkyni Soňu Červenou (2007), a která byla uvedena na scéně Divadla Kolowrat v dubnu 2008. Tato inscenace byla v anketě Divadelních novin a Cen Alfréda Radoka vyhodnocena jako operní inscenace roku 2008. Za libreto byl oceněn Jiří Nekvasil spolu s Alešem Březinou Cenou Sazky a Divadelních novin.

Jiří Nekvasil působí jako režisér také v zahraničí. V Německu inscenoval německou premiéru poslední opery E. W. Korngolda *Kathrin*, Klusákovu *Zprávu pro akademii*, *Příhody lišky Bystroušky* L. Janáčka (Trier), *Dona Giovannini* G. Gazzanigy (Hamburg), Cileovu *Adrianu Lecouvreur* (Erfurt), Wagnerova *Bludného Holanďana* a Čajkovského *Evžena Oněgina* (Regensburg), Myslivečkovu *Antigonu* (Rheinsberg), Martinů *Tři přání* (Rostock), v Argentíně jihoamerickou premiéru *Příhod lišky Bystroušky* (Teatro Colon Buenos Aires), ve Francii francouzskou premiéru opery M. Gurlitta *Vojáci* (Nantes), v USA režíroval Verdiho *Nabucca*, v Lotyšsku Brittenovu operu *Utahování šroubu* (rovněž v Estonsku – Tallin) a Janáčkovu *Její pastorkyni* (Riga), v Irsku *Její pastorkyni* (Dublin); v Norsku uvedl Jiří Nekvasil *Circus Terra* T. Madsena (Oslo), na Slovensku *Rusalku* (Bratislava) a ve Finsku scénické provedení Verdiho *Requiem* (Tampere).

Z úspěšných divadelních inscenací z poslední doby je možno zmínit *Juliettu* (Bohuslav Martinů) a *Madama Butterfly* (Giacomo Puccini) – obě 2009 ND Brno, *Dona Quichotta* (Jules Massenet) – Státní opera Praha (2010), v činohře pak *Perikla* (Shakespeare) – Klicperovo divadlo Hradec Králové (2008), *Hru snů* (Strindberg) – Komorní scéna Aréna v Ostravě (2009).

Vedle práce v divadle spolupracuje Jiří Nekvasil jako režisér téměř dvacet let také s Českou televizí, podílí se především na tvorbě hudebních pořadů (přes 130 režii). Je autorem řady dokumentárních filmů, např.: *Alois Hába, Opera podle Josefa Berga, Operní mág Václav Kašlík*, dvou filmů věnovaných Bohuslavu Martinů (*Návrat z exilu, Martinů a Amerika*) a hudebního filmu věnovaného Ervinu Schulhoffovi (*Zuby mi cvakají v rytmu shimmy*). Z poslední doby je to pak sedmidílný seriál *Krajan G. M.* (Zdeněk Mahler vypráví o Gustavu Mahlerovi).

V České televizi natočil i několik oper: a to nejen záznamy vlastních operních inscenací (*Golem, Bubu z Montaparnassu, Es war einmal, Polský žid, Tajemství*), ale zejména originální televizní a filmová zpracování: Ivan Kurz – *Večerní shromáždění, Josef Berg – Odysseův návrat, Evropská turistika*. K nejpozoruhodnějším pak patří filmové zpracování děl B. Martinů – mechanického baletu *Podivuhodný let* a oper *Slzy nože* a *Hlas lesa*. Filmy *Podivuhodný let* a *Slzy nože* byly oceněny na mezinárodním televizním festivalu Zlatá Praha 1999 Zlatým křišťálem a v roce 1999 na Festivalu Screening stage Arts Prize hlavní cenou Grand Prix a cenou za Nejoriginálnější způsob režie.

Další informace na www.nekvasil.com

DAVID BAZIKA

– scéna

Narozen v roce 1974 v Praze. Studoval na Fakultě architektury ČVUT a DAMU – katedra scénografie (diplom u ing. arch. Ondřeje Nekvasila). Svou činnost dělí mezi práce pro televizi, film, architekturu, scénické expozice a především divadelní scény. Spolupracoval přibližně na padesáti inscenacích, na velkých i malých jevištích v Praze, Ostravě, Olomouci, Plzni a dalších scénách. Nejčastěji s režiséry Radovanem Lipusem, Jurajem Deákem, Štěpánem Páclm, Václavem Klemensem, Januszem Klimzsou, Peterem Gáborom, Michalem Langem a dalšími. Od sezóny 2009/2010 (od 1. 3. 2010) je scénografem a šéfem výpravy Národního divadla moravskoslezského v Ostravě a pedagogem DAMU v Praze.

Televize:

Javorový guláš, Iguo – Iguo, PF 77

Televize – přímé přenosy:

ČEZ Aréna Ostrava – Czech dance open 2008, Czech dance open 2009, Galashow s latinou 2010, Udělení cen Divadelních novin

Záznamy inscenací:

Celebrity (Divadlo J. K. Tyla v Plzni), Matka (NDM), Čaj u královny (Divadlo Na Fidlovačce), Bavič (NDM)

Film:

Mazaný Filip, Ještě žiju s věšákem, plácačkou a čepicí

Architektura:

rekonstrukce divadla Komorní Fidlovačka

Divadlo:

Národní divadlo moravskoslezské, Ostrava

Nejspíš sníš, Elling a Kjell, Humble Boy, Requiem (balet),
Turcaret aneb Vůně peněz, Romeo a Julie (balet), Matka,
Yvonna, princezna burgundánská, Holky Elky, Bambini di Praga,
Divadelní komedie, Spor aneb Dotyky a spojení (balet), Bavič (Dumb
show), Krvavé křtiny aneb Drahomíra a její synové

Národní divadlo Brno – Reduta

Hra o Janáčkovi

Divadlo Na Vinohradech

Vrátila se jednou v noci

Moravské divadlo Olomouc

Neočekávaný host, Její pastorkyňa, Tři sestry, Romeo a Julie (opera),
Cosi fan tutte (opera)

Divadlo Na Fidlovačce

Funny girl, Hledá se muž zn. Bohatý, Čaj v Richmondu, Záhada,
Song pro dva, Stvoření světa

Komorní Fidlovačka

Motýli, Sex v šestém poschodí, Nejlepší kamarádky, Žena v černém,
Kouzelná noc

Hudební divadlo v Karlíně

Ghetto 1577 (balet), La bohema (balet), Bomton cup 2007 (taneční show)

Městské divadlo Brno

Červený a černý, Divadlo Minor,
Planeta Opic

Severomoravské divadlo, Šumperk

Cabaret, Divadlo Kalich, Touha

Divadlo J. K. Tyla, Plzeň

Královna Margot, Celebrity, Zkročení zlé ženy

Západočeské divadlo, Cheb
Osířelý západ

Švandovo divadlo na Smíchově
Dávníkové,
Casanova ve Spa

Studio Jorik, Košice
Blázon a mniška

Jihočeské divadlo, České Budějovice
Donaha!

Divadlo F. X. Šaldy Liberec
Bůh masakru

Komorní scéna Aréna, Ostrava
Procitnutí jara

Slovácké divadlo, Uherské Hradiště
Křídlo

Divadlo loutek Ostrava
Tajný deník Adriana Molea

Expozice:

Plzeňský Prazdroj – Síň slávy, scénická expozice surovin a představení unikátního varného procesu piva Pilsner Urquell; Velkopopovický kozel – scénická expozice mapující historii i současnost předního českého pivovaru; Muzeum Hlučínska, stálá expozice – Hlučínsko, fenomén moderní Evropy (studie)

MARIE BLAŽKOVÁ

– kostýmy

Narozena 27. 11. 1983 v Brně. V letech 1999 – 2003 vystudovala střední školu uměleckých řemesel v Brně (SŠUR), obor užitá malba pod pedagogickým vedením Petra Veselého. V roce 2009 úspěšně ukončila studium na Janáčkově akademii múzických umění v Brně v oboru scénografie pod pedagogickým vedením Jána Zavarského. Mimo svou vlastní scénografickou a kostýmní činnost se podílela jako asistentka akad. arch. Daniela Dvořáka na projektech *Antonius a Kleopatra*, *Macbeth*, *Tiefland*, *Lulu*, *Evžen Oněgin* a dalších. V Národním divadle moravskoslezském vytvořila kostýmní výpravu pro inscenaci *Rose Marie* v souboru opereta/muzikál. S režisérem Jiřím Nekvasilem vytvořila v roce 2009 kostýmy pro inscenaci opery *Madama Butterfly* (Giacomo Puccini) pro Národní divadlo Brno.

IGOR VEJSADA

– pohybová spolupráce

Narozen 2. 7. 1956 v Brně. Tanečník a choreograf, absolvent brněnské konzervatoře (1975), moskevské stáže na MACHU – Baletní akademii Velkého divadla v Moskvě (1975–76) a bratislavské VŠMU (1995). Od 1. 1. 1996 je šéfem baletního souboru Národního divadla moravskoslezského. Jako sólista Národního divadla v Brně nastudoval řadu rolí (například Benvolio a Merkutio – *Romeo a Julie*, Armen – *Gajané*, Podivuhodný mandarín, Pták Ohnivák, Pan v *Pan a Sýrinx*, Šaman – *Svěcení jara*, Puk – *Sen noci svatojánské*, Šašek v *Labutím jezeře a Popelce*) a účastnil se domácích i mezinárodních soutěží. Poté působil v győorském baletu (Maďarsko) ve dvouletém angažmá u choreografa a šéfa baletu Ivana Markó. Po návratu do Brna založil uvnitř brněnského baletu ambulatorní skupinu New Ballet Brno (1990–91), kde realizoval současnou autorskou tvorbu v úzké spolupráci se slovenským výtvarníkem a scénografem, akademickým malířem Josefem Bubákem (*Sen* – R. Strauss, *Rhapsody in Blue* – G. Gershwin, *Ulity* – L. Janáček).

V roce 1992 přijal angažmá v Kibbutz Contemporary Dance Company v Izraeli a dva roky poté v baletu Národního divadla v Mannheimu u šéfa baletu a choreografa Philippa Talarda, se kterým dodnes spolupracuje. Hostoval téměř po celé Evropě i zámoří, účastnil se festivalů v USA, Austrálii, Číně a Japonsku. V Maďarsku a Izraeli získal interpretační, choreografické i manažerské schopnosti. Rozšířil si taneční optiku a získal řadu kontaktů, které přinesl do Ostravy i se svým tvůrčím potenciálem, jenž je evidentní např. v dramaturgickém zlomu zdejšího souboru. Často se také podílí na choreografii a organizaci uměleckých happeningů souvisejících nejen s tanečním, ale i scénickým a výtvarným uměním.

Choreografie:

Tance Rudolfa II., The Beatles, Time of Dance (Bílé sny, The Doors), Coppélia,

Eva, Requiem – A. Dvořák, Spor aneb Dotyky a spojení, Romeo a Julie, Sněhurka a sedm trpaslíků, Zázrak v tichu a další

Operní a muzikálové choreografie:

Kníže Igor, Sedlák kavalír, Nápoj lásky, La traviata, Její pastorkyňa, Dimitrij, Řecké pašije, Zvoník u Matky Boží a další

Mezinárodní aktivity:

člen mezinárodní taneční asociace CID-UNESCO, „Monaco Dance Forum“ – člen mezinárodní poroty za Českou republiku; „First Job Audition Monaco“ – člen mezinárodní poroty; „Festival Carmiel Israel 2003“ – host na Galla Carmiel

Turné:

Japonsko (Baletní koncert se sólisty baletu NDM – Dny česko-japonské kultury), Canada – Montreal (Divadelní festival – balet NDM – čestný host), Austrálie, Čína

Program vydalo
Národní divadlo moravskoslezské,
příspěvková organizace statutárního města Ostrava
Čs. legií 148/14, 701 04 Ostrava – Moravská Ostrava
www.ndm.cz

Ředitel Jiří Nekvasil,
hudební ředitel opery Robert Jindra.
Program připravil Daniel Jäger,
výtvarné zpracování programu a sazba Lubomír Šedivý.
Fotografie z první oblékané zkoušky Martin Popelář.

Tisk Ringier Axel Springer Print CZ a.s.

„Nositele autorských práv k dílu zastupuje DILIA,
divadelní, literární, audiovizuální agentura, Krátkého 1, Praha 9.“

Činnost Národního divadla moravskoslezského,
příspěvkové organizace statutárního města Ostrava,
je financována z rozpočtu města Ostravy.

Aktivity NDM jsou také finančně podporovány
Ministerstvem kultury České republiky
a Moravskoslezským krajem.

Generální mediální partner

Mediální partner NDM

deník

OSTRAVA!!!

Steven Harrison (Werther)

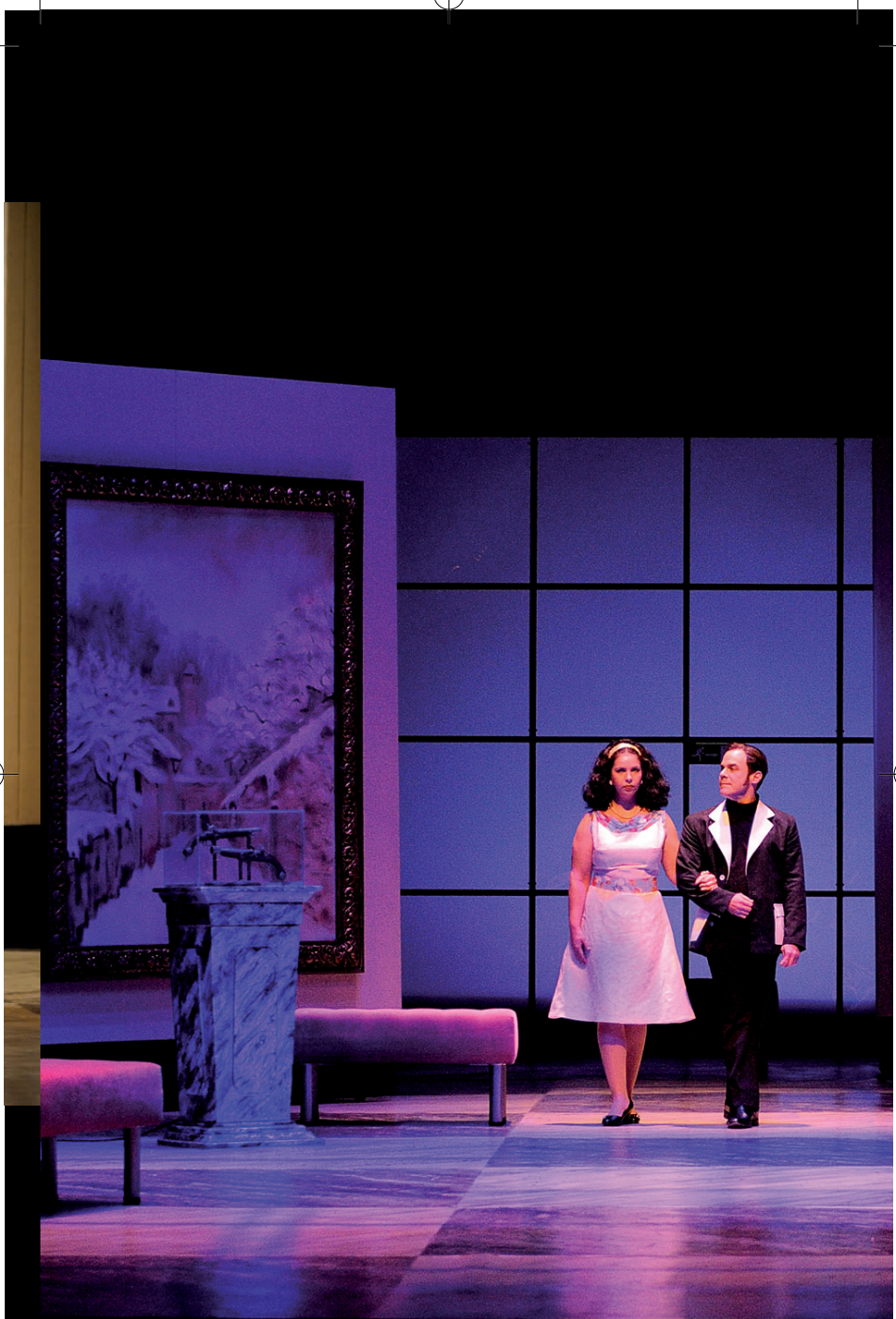

David Szendiuch (Johann), Martin Gurbal' (Le Bailli),
Václav Morys (Schmidt) a členové Operního studia NDM

Aleš Jeniš (Albert), Agnieszka Bochenek-Osiecka (Sophie)

Jana Sýkorová (Charlotte), Steven Harrison (Werther)

Steven Harrison (Werther), Jana Sýkorová (Charlotte)

Václav Morys (Schmidt), David Szendiuch (Johann)

Aleš Jeniš (Albert), Jana Sýkorová (Charlotte)

Václav Morys (Schmidt), David Szendiuch (Johann)

Agnieszka Bochenek-Osiecka (Sophie), Steven Harrison (Werther)

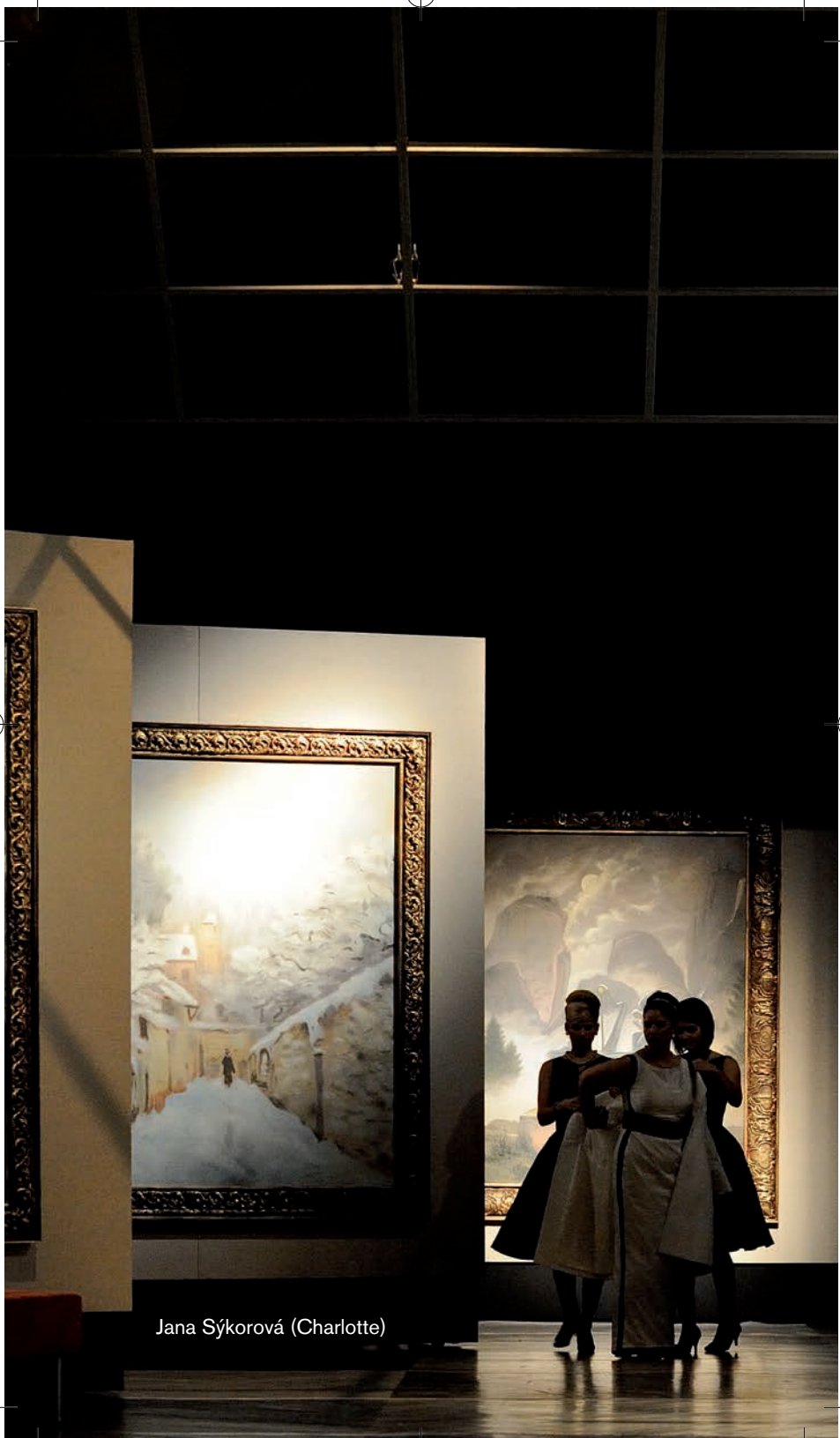
Steven Harrison (Werther), Aleš Jeniš (Albert),
Agnieszka Bochenek-Osiecka (Sophie)

Jana Sýkorová (Charlotte), Aleš Jeniš (Albert)

Jana Sýkorová (Charlotte), Aleš Jeniš (Albert)

Jana Sýkorová (Charlotte)

Steven Harrison (Werther), Jana Sýkorová (Charlotte)